

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Barns lärande och utveckling i leken

Mathilda Pettersson och Julia Karlsson

LAU390
Handledare: Torgeir Alvestad
Examinator: Karin Gustafsson
Rapportnummer: VT11-2920-003

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Barns lärande och utveckling i leken

Författare: Mathilda Pettersson och Julia Karlsson

Termin och år: VT - 11

Kursansvarig Institution LAU370: Institutionen för pedagogik och didaktik samt Sociologiska institutionen, båda vid Göteborgs Universitet

Handledare: Torgeir Alvestad

Examinator: Karin Gustafsson

Rapportnummer: VT11-2920-003

Nyckelord: Lek, lärande, utveckling, barn, pedagog, förskola

Syfte: Med vårt examensarbete vill vi undersöka barnens och pedagogernas syn på hur sambandet mellan lek och lärande är.

Frågeställningar: Varför leker barn?
Hur skiljer sig leken bland de yngsta och äldsta barnen?
Hur bidrar pedagogerna till barns lek?

Metod: I vår studie har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer och observationer, med barn och pedagoger på två olika förskolor. Vi använde oss utav ljudinspelningar för att få med allt under intervjuerna. Sedan transkriberades de till pappersformat.

Resultat: Vi har kommit fram till att pedagogerna och den tidigare forskningen är eniga om att leken har stor betydelse för barns lärande och utveckling. Vi menar att genom leken får barnen chans att träna sin sociala och kommunikativa förmåga samt sitt verbala språk. En slutsats som vi kan dra efter att ha gjort vår studie är att åldern inte alltid stämmer överens med den utveckling barnet besitter. De yngre barnen kommunicerar på andra sätt än det verbala språket, de använder sig istället av kroppsspråk och gester. De äldre barnen leker ofta rollekar. Pedagogerna bidrar till barns lek genom att förändra miljön regelbundet samt att se till så att det finns material och leksaker i barnens höjd.

Betydelse för läraryrket: Som pedagog är det viktigt att man inte avbryter barns lek utan att man ger dem tid och möjligheter att leka.

Förord

Vi som har skrivit det här examensarbetet heter Mathilda Pettersson och Julia Karlsson. Båda är lärarstudenter på Göteborgs universitet och har läst barn och ungas uppväxtvillkor, lärande och utveckling (BAUN) som inriktning, där mycket av kursen handlade om leken. Vi var intresserade att ta reda på hur leken och lärande samspelar i leken och var även nyfikna på hur de yngre och äldre barns lek skiljer sig åt. Dessutom var vi intresserade hur pedagogerna påverkar barns lek. Under studiens gång har vi både arbetat tillsammans och enskilt, men till största delen arbetade vi tillsammans. Vi vill tacka alla barn och pedagoger som har ställt upp för att göra vår studie möjlig. Även ett stort tack till vår handledare Torgeir Alvestad som har gett oss stöd och idéer under arbetets gång.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Lpfö98	1
1.2 Mål	1
2. Syfte och frågeställningar	2
3. Etiska aspekter	2
3.1 Informationskravet.....	2
3.2 Samtyckeskrav	2
3.3 Konfidentialitetskravet.....	2
3.4 Nyttjandekravet	2
3.5 Tillförlitlighet och giltighet	3
3.6 Avgränsningar	3
4. Disposition	3
5. Teoretiska perspektiv.....	3
5.1 Sociokulturella perspektivet	3
5.2 Sammanfattning	4
5.3 Kognitiva perspektivet	4
5.4 Sammanfattning	5
5.5 Barndomspsykologi.....	5
5.6 Sammanfattning	5
5.7 Övriga teoretiker	6
5.2 Sammanfattning av övriga teoretiker	6
6. Tidigare forskning.....	7
6.1 Lärande genom lek	7
6.2 Lekens betydelse.....	9
6.3 Lekens miljö.....	11
7. Metod.....	14
7.1 Observationer	14
7.2 Genomförande	15
8. Resultat.....	15

8.1 Sammanställning av pedagogernas intervjuer.....	15
8.2 Sammanställning av barnintervjuerna	16
8.2 Sammanställning av observationerna	17
9. Metoddiskussion	17
10. Diskussion och analys.....	18
10.1 Varför leker barn?	18
10.2 Flick- och pojklek	21
10.3 Hur skiljer sig leken bland de yngsta och äldsta barnen?	22
10.4 Hur bidrar pedagogerna till barns lek?	24
10.5 Jämförelse av de yngre och äldre barnens lek.....	27
11. Pedagogiska slutsatser	28
12. Referenslista.....	29
13. Bilaga 1	30
13.1 Intervjufrågor till pedagogerna.....	30
14. Bilaga 2.....	31
14.1 Intervjufrågorna till barnen.....	31

1. Inledning

Vi har vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) på två olika förskolor, avdelningarna som vi varit på är en småbarnsavdelning där barnen är 1-3 år och den andra avdelningen är barnen 3-5 år. Vi valde att undersöka barns lärande och utveckling i leken för att det är väldigt central del i förskolan. Leken är något som alltid kommer att vara relevant och som ständigt pågår i förskolan. Man ser ständigt barns glädje och intresse i leken därför valde vi att skriva vårt examensarbete om detta. Vi har även valt att ta upp pojk- och flicklek i vår diskussion, för att vi anser att det är en intressant del i förskolan. Anledningen att vi bara har med det i diskussionen är på grund av tidsbrist, vi kände ändå att vi ville lyfta det i arbetet.

1.1 Lpfö98

Det står i Lpfö98 att barnen skall erbjudas en miljö som är trygg och samtidigt lockar barnen till lek och aktivitet. Förskolan skall uppmåna och inspirera barnen till att utforska omvärlden. De vuxna i förskolan skall se varje barns olika möjligheter och engagera sig i samspelet mellan de enskilda barnen men också barngruppen.

Barns lek är väldigt viktig för deras lärande och utveckling. Det är viktigt att använda leken för att gynna varje barns lärande och utveckling i verksamheten. Lärandets olika former stimuleras i leken så som inlevelse, fantasi, kommunikation, förmågan att samarbeta för att lösa olika problem samt att ha förmåga till symboliskt tänkande. Barnet får i den gestaltande och skapande leken möjlighet att bearbeta och uttrycka upplevelser, erfarenheter och känslor.

Barn erövrar och söker kunskap genom lek, utforskande, socialt samspel och genom skapande men de erövrar även kunskap genom att samtala, iaktta och reflektera. Genom att arbeta med tema inspirerat arbete kan de barnen lär sig bli mångsidigt och sammanhängande.

Samspelet mellan vuxna och barn, och att barn lär av varandra skall prägla lärandet i förskolan. En viktig del av barns lärande och utveckling är barngruppen och den skall ses som aktiv och viktig del i lärandet.

Miljön är viktig i förskolan den skall vara inbjudande öppen och innehållsrik, den stimulerar till lek.

Verksamheten skall stimulera och främja leken, det lustfyllda lärandet, kreativiteten samt det är viktigt att ta tillvara på och stärka barnens intresse för att lära sig nya saker och att få nya kunskaper, erfarenheter samt färdigheter.

1.2 Mål

Förskolan skall sträva efter att varje barn:

- utvecklar sin nyfikenhet och sin lust samt förmåga att leka och lära,
- utvecklar ett rikt och nyanserat talspråk och sin förmåga att kommunicera med andra och att uttrycka tankar,
- utvecklar sitt ord- och begreppsförråd och sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråk och för förståelsen av symboler samt deras kommunikativa funktioner.

Det är viktigt att alla som arbetar i förskolan skall samarbeta för att erbjuda barnen en bra miljö för lek, utveckling och lärande. Det är också viktigt att hjälpa och uppmärksamma de barn som behöver stöd i sin utveckling av olika skäl

Vygotskij säger att leken är den viktigaste utvecklingen av tankar, vilja, känslor, eftersom de i leken går i varandra. Han visar också att barn gör varandra delaktiga i leken genom att

involvera varandra. Pramling, Samuelsson och Sheridan (1999) betonar att barn erövrar sin omvärld genom lek och det ger en viktig grund för lärandet. I leken bearbetar barnen sina intryck, erfarenheter, utforskar sin omvärld och de kommunicerar med andra barn.

2. Syfte

Med vårt examensarbete vill vi undersöka barnens och pedagogernas syn på hur sambandet mellan lek och lärande är.

Våra frågeställningar är:

- Varför leker barn?
- Hur skiljer sig leken bland de yngsta och äldsta barnen?
- Hur bidrar pedagogerna till barns lek?

3. Etiska aspekter

Vi har valt att inte nämna namnen på de förskolor som vi gjort våra undersökningar på, eller namnen på de pedagoger och barn som intervjuades samt observerades av hänsyn till dem. Vi har även valt att inte skilja mellan förskollärare och barnskötare utan nämner alla som pedagoger i vår undersökning. Pedagogerna fick själva välja i fall de ville vara med på intervjuerna. Vi frågade även i fall det var okej för pedagogerna att vi spelade in dem, några tyckte att det var lite jobbigt i början men det gick bra ändå.

Vi har valt de fyra olika kraven som finns när man genomför en kvalitativ studie. Dessa krav är: Informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. (Stukat 2005)

3.1 Informationskravet:

Vi ansåg att det var viktigt att göra föräldrarna medvetna om att vi skulle observera och intervjua deras barn och vad vår studie skulle handla om. Vi valde därför att skriva ett brev som skulle informera föräldrarna vad vi skulle göra och hur vi skulle använda resultatet vi fått fram utav våra observationer och intervjuer. Vi hängde upp brevet på barnens fack, där föräldrarna fick ta ställning i fall deras barn fick medverka i vår studie.

3.2 Samtyckeskrav:

Det tog oss drygt en vecka att få in alla brev om föräldrarnas tillstånd att deras barn fick medverka i studien. Det var inga problem att få in föräldrarnas tillstånd, det var några föräldrar som hade glömt brevet hemma med dem kom dagen därpå. Vi tror att de gick bra att få föräldrarnas tillstånd för att vi har en bra föräldrakontakt.

3.3 Konfidentialitetskravet:

Vi har inte använt oss utav pedagogernas, barnens eller förskolornas namn där vi har utfört vår studie. Detta på grund utav sekretessen i skolan och förskolan.

3.4 Nyttjandekravet:

Vi sa till föräldrarna i början att det enbart är vi som kommer att ha tillgång till barnens svar i intervjuerna och de anteckningar som vi skrivit under observationerna. Vi sa även till dem att vi inte skulle använda oss utav några namn i vår studie, eftersom studien är en allmän handling som alla har tillgång till.

3.5 Tillförlitlighet och giltighet:

Eftersom den studie som vi har gjort är begränsad till två olika förskolor kan vi inte dra en slutsats om att det är så här överallt. Hade vi haft längre tid på oss att göra denna studie hade vi kunnat utföra undersökningen på fler förskolor och då kunnat dra slutsatsen att det är så på de flesta förskolor.

3.6 Avgränsningar:

Vi valde att koncentrera oss på hur leken skiljer sig bland de äldsta barnen i åldrarna 4-5 år respektive yngsta barnen i åldrarna 1-3 år, samt vilken betydelse språket har för barns lek. Eftersom leken är ett brett ämne var vi tvungna att begränsa vår studie. Om vi hade haft längre tid för att utföra vår studie hade vi inte behövt begränsa oss så mycket. Vi hade då kunnat gå djupare ner i ämnet leken och inte bara nudda det vid ytan. Vi hade även då kunnat beröra andra ämnen i leken som vi nu inte har tid att beröra. Vilket är synd för att ämnet är väldigt relevant och intressant, samt det är en stor del av barns vardags och en central del i förskolan. Den begränsning vi har gjort med vår studie är att undersöka barns lärande i leken, där vi har undersökt vad barn utvecklar och lär i leken. Vi har även begränsat hur leken skiljer sig bland de yngsta och äldsta barnen. Detta gjorde vi för att vi ville se om åldern har någon betydelse för hur långt barn har kommit i utvecklingen av leken. Vi hade kunnat göra denna fråga mycket större men valde att begränsa den. Att begränsa oss till hur pedagogerna bidrar till barns lek valde vi för att få reda på hur dem påverkar barns lek, där miljön spelar en stor roll.

4. Disposition

Vårar arbete påbörjas med en diskussion utav våra teoretiska perspektiv, där vi också kommer med några exempel. Därefter följer ett kapitel om tidigare forskning som är kopplat till vår studie och behandlar barns lärande och utveckling i leken. I vår metod tar vi upp vilka metoder vi har använt oss av och som passar till vår studie. I genomförandet beskriver vi hur vi har gått tillväga. I resultatet kommer vi att presentera vårt resultat från intervjuerna och observationerna. Därefter följer diskussion och analys del, där vi diskuterar och analyserar det vi har kommit fram till. Vi har även utgått från våra forskningsfrågor och tagit stöd i tidigare forskning. I metoddiskussionen diskuterar vi hur metoden har fungerat och vad som har fungerat mindre bra. Tillsist kommer våra pedagogiska slutsatser där vi tar upp vad vi har lärt oss av arbetet och vad vi kommer ta med oss ut i verksamheten.

5. Teoretiska perspektiv

Här nedan följer en presentation av våra teoretiska perspektiv.

5.1 Sociokulturella perspektivet:

Vygotskij (1995, s.15-16) betonar att barn återskapar vad de sett och varit med genom leken. Barnens härmningar spelar stor roll i barnens lekar. Deras lek fungerar ofta bara som ett eko av vad de hört och sett från de vuxna, men de återspeglar sällan dessa element så som de var i verkligheten. Barnens lek är inte ett enkelt minne av det som de har upplevt, utan det är en kreativ bearbetning av barnens upplevda intryck. Det blir ett sätt att kombinera dessa element och därav skapa en ny verklighet, en verklighet som motsvarar barnens egna intressen och behov.

Enligt Vygotskij (1995, s.15-16) är det viktigt och nödvändigt att vidga barnens erfarenheter om man vill få en tillräckligt stabil grund för dess skapande verksamheter. Ju mer barnen har sett och hört och även upplevt, ju mer vet de och har tagit till sig, ju större verklighetselement

barnen har i sin erfarenhet, desto väsentligare och produktivare blir deras fantasi och lekar. Barndomen räknas som den tid i barnets liv där fantasin är som mest utvecklad, enligt den åsikten minskar barnens fantasikraft och föreställningsförmåga i takt med att de utvecklas.

Talspråket uppstår ur ett levande samvaro med andra människor, det är en helt naturlig reaktion för barnet vad som händer omkring det och berör talspråket. Lek är någonting som barn behöver. I leken är det inte viktigast med tillfredställelsen av som barnet får genom att leka, utan den objektiva betydelsen och objektiva nyttan hos leken som är omedvetet hos barnet självt som förverkligas genom leken. Vi kan styra och stimulera barnens skapande reaktioner genom att hjälpa dem att organisera deras lekar och inriktar deras lekverksamheter. Leken kan man säga är barnens Livs-skola som fostrar dem både fysiskt och andligen. Lekens betydelse är enorm för utvecklandet av världsuppfattningen och karaktärsdanningen hos den blivande människan. (Vygotskij 1995, s.53-54)

Enligt Dyste (2003, s.31) så är det sociokulturella perspektivet kommunikativa processer som är villkoren för människans utveckling och lärande. Barnet lyssnar, samtalar och härmar för att få färdigheter och kunskaper som kan vara användbart och värdefullt i kulturen redan när de är i sin tidiga barndom. Grundvillkoret för att ett lärande ska kunna ske är att barnen kommunicerar och använder sig av sitt verbala språk.

Lillemyr (2002, s.147-152) tar upp att Vygotskij betonar att regler och glädje är viktiga kännetecken i leken. Barn uppnår en inre mening i leken, där handling är underordnad tanke. Han menar att i verkligheten är det tvärtom, eftersom tanken är underordnad. Han anser att förhållandet mellan utveckling, lärande och lek är indirekt. Han betonar att fantasin är väldigt viktig eftersom det är ett medel att förstå verkligheten, men han anser att upplevelser är grundläggande i detta sammanhang. Upplevelser som barn har erfart fördjupar barns verklighet, detta är viktigt eftersom upplevelserna väcker barns fantasi. Vygotskij menar att det ofta är känslorna som inspirerar den fantasin vi ser i barns lek.

5.2 Sammanfattning:

Vygotskij betonar framförallt det verbala språkets betydelse för lärandet i det sociokulturella perspektivet. Han menar också att barnets utveckling hänger ihop med vilken miljö barnet växer upp i, enligt Vygotskij så går det inte att skilja på barnets utveckling och deras lärande åt. Genom leken återskapar barnen vad de sett och upplevt, samt lär av varandra.

5.3 Kognitiva perspektivet:

Jorup (1980) poängterar att när barn är runt 1½ år dyker symbolleken upp, barnet låtsas att en bit papper är ett plåster. När barnet låtsas att de själva är någon annan, en pappa, en mamma, en hund eller en katt får lektypen fler nyanser. Dessa lekar poängterar Piaget har vissa likheter med språket. Med språket är det möjligt för barnen att prata hänvisa eller prata om personer, händelser eller föremål som inte är närvarande för tillfället här och nu. Ett barn kan prata om en händelse som skedde under dagen eller igår eller något som är förestående, man kan säga att språket har en symbolisk funktion. Piaget anser att samma funktion verksam i symbolleken. Piaget betonar leken som ett område, där intressen, tankar och behov samspelar. Han delar in leken efter olika former, övningslek, symbollek och regellek.

Lillemyr (2002, s. 131) skriver att enligt Piaget sker en kognitiv utveckling genom samspel mellan omvärlden och individer. Enligt Dyste (2003, s.36) anpassar sig barnet till omgivningen genom att tolka situationen utifrån egna erfarenheter. Barnet knyter därefter

ihop den med tidigare erfarenheter och om det krävs omorganiserar de strukturerna för den nya erfarenheten ska passa in. Lillemyr (2002, s.132-136) menar att Piaget betonar att den kognitiva utvecklingen sker genom två invarianta processer, adaptation och organisation. Adaptation är en process som ökar barnets kunskaper och erfarenheter. Organisation är en process där anpassningarna mellan individ och omgivning samordnas i ett system av tidigare anpassningar. Han menar också att lek och imitation är viktig för den generella utvecklingen. Regelleken kommer efter symbolleken i barns lekutveckling enligt Piaget. Regelleken uppstår ofta vid 4 år ålder. Enligt Piaget finns det 2 typer av regler, de som överförs från en generation till en annan och de regler som barngruppen har kommit överens om.

Hangaard Rasmussen (1992, s.24-25) tar upp att när barnen är små inträffar det ofta stridigheter mellan barnen i leken, man hänvisar det ofta till att de saknar de nödvändiga erfarenheterna för att kunna samordna sina lekar och handlingar med andras, att de inte kan vänta på sin tur osv. Men de behöver inte vara på grund av åldern. Det är helt enkelt en del av leken, barnen markerar emot de andra vem det är och vad de kan. Barnen ställer sina egna krafter till beskådan. Jorup (1980) anser att barn i de yngre åldrarnas lekar är ofta mycket kortvariga och leken kan ändra innehåll flera gånger. Lekar som de vuxna är engagerade och medverkar i har en tendens att hålla på längre. Lindqvist (1996, s. 70-72) skriver att små barn hanterar föremål och kopplar dem till dem, under andra året börjar enkla former av symbolisk lek bli synlig. I 4-5 årsåldern börjar leken bli regelstyrd vilket bidrar till samordning.

5.4 Sammanfattning:

Piaget inriktade sig på den enskilda lärande människan, medan Vygotskij fokuserade på den sociala miljön. Men även Piaget betonar språkets betydelse för utvecklingen, han anser även att lek och hämningar är viktigt för barns generella utveckling.

5.5 Barndomspsykologi:

Enligt Sommer (2003) lär barn sig inte det sociala livet grundläggande koder för hur andra kontaktas och hur man leker med dem, kan konsekvenserna leda till ett personlig och social avskildhet. Barnet är tvunget att anpassa sig till andra och deras lek, men håller ändå fast vid sina egna intentioner. För att kunna tolka sociala koder krävs erfarenhet som baseras på många tidigare möten med andra barn. Under leken kan man iaktta att barnen är aktiva genom att föreslå vad som ska lekas. Det är inte tillräckligt att ha en bestämd lek, förr eller senare bli även den bästa leken tråkig om den inte utvecklas och förändras. Detta ser man på förskolan, förändrar man inte miljön på förskolan så blir den tråkig för barnen.

Genom att man möblerar och förändrar om miljön på förskolan gör man det spännande och aktiverar barnen mer. Barn som kan förändra lekens struktur är nödvändiga för lekens utveckling. Detta tolkar vi som att det även är bra om pedagogerna kan vara närvarande och bidra med material och idéer som kan utveckla leken. Ofta leder barns lek till att alla barn är igång och leker. Barn med hög lekstatus kan ofta karaktäriseras som fantasifulla och har ofta en social och mental flexibilitet. Den vuxnas betydelse för barns utveckling betraktas fortfarande som mycket viktig. Detta kan man koppla till några av våra frågeställningar och syfte, man kan urskilja varför barn leker och pedagogernas inblandning i leken och hur detta utvecklar barns lek.

5.6 Sammanfattning:

Enligt Sommer krävs det att barnet anpassar sig till andra barn och deras lek. Genom att barnen har erfarenhet av möten med andra barn kan barnen tolka de sociala koderna som

krävs i leken. Även Summer anser att det är viktigt med miljön på förskolan, att man förändrar den för att aktivera barnen och göra den spännande.

5.7 Övriga teoretiker:

Den mest naturliga uttrycksformen för barn är genom leken, den är vägen till lärande. Barnen uttrycker sina tankar, upplevelser och känslor i leken och får därigenom kunskap och erfarenheter. För Fröbel har lärande och lek ett nära samband till varandra, där båda är förutsättningar till utveckling.

Hangaard Rasmussen (1992, s.14-16) påstår att det finns både bra och dåliga lekar, de bra lekarna anses vara önskvärda på grund av att de motsvarar en idealbild av när barnen leker lugnt tillsammans och tillitsfullt. Den ideala leken håller på en viss tid och barnen förstår och kompletterar varandra. Den som iakttar leken kan se att leken inte är framtvängd utan präglas utav en viss ordning. De som leker vill inte bli störda utan kan rent av bli irriterade av att bli avbrutna för tidigt, de vill klart och tydligt att leken skall fortsätta. Den förverkligade idealbilderna av leken ser ut som följande, barnen är ofta helt uppslukade av leken och helt koncentrerade varken ser eller hör någonting runt omkring.

Hangaard Rasmussen (1992, s.14-16) säger också att det finns lekar som ses som dåliga, leken kan uppvisa hotfulla och farliga ansikten. Barn slåss ibland det vet vi ju, kamp om makt och prestige finns i varje barngrupp. Dåliga och icke önskvärda lekar är någonting som vuxna gör allt för att förhindra. Kaos och ordning är de huvudsakliga dragen i livet, detta dyker även upp i leken för att utöva dragning hos både barn och vuxna

Hangaard Rasmussen (1992, s.14-16) tar upp att flera forskare anser att leken är en verksamhet eller handling som bärs upp av frihet. Barn och vuxna upplever också frihet i sammanhang med leken. Den fria leken kan man säga är när barnen inte längre behöver delta i organiserad verksamhet utan de får själva välja. Barnens lekar blir fria från de vuxnas inblandning, det blir "fria lekar".

Lindqvist (1996) skriver att i "den fria leken" är tanken att barnen själva ska få bestämma, de styrs dock av det material som finns tillgängligt. Leken är inte "fri" om den inte ger uttryck för barnets impulser och behov.

Lillemyr (2002, s.45-47) anser att det som är karaktäristiskt för barns lek är en typisk aktivitet bland barn. Det är en valfri aktivitet som barn själva får bestämma om de vill delta i. Barn befinner sig utanför den verkliga världen när de leker och skapar ett system som bidrar till en viss ordning (regler) Lek är även ett uttryck för en inre drift och är en förberedelse för vuxenlivet.

5.8 Sammanfattning av övriga teoretiker:

Enligt Hangaard Rasmussen (1992, s.14) så finns det både bra och dåliga lekar, de bra lekarna är önskvärda av pedagogerna för att de ofta är lugna och barnen leker tillsammans utan att vilja bli störda. De dåliga lekar präglas av maktkamp mellan barnen och kan även ses som hotfulla, dessa lekar gör pedagogerna allt för att förhindra. Hangaard Rasmussen (1992, s.32) anser även att den fria leken bärs upp av frihet och att barnen inte behöver vara delaktiga i organiserade aktiviteter. Detta anser även Lindqvist (1996) som betonar att den fria leken ska barnen själva få styra. Även Lillemyr (2002, s.45-47) anser att leken är en fri aktivitet som barnen själva ska få bestämma om de vill delta i.

6. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenterar vi forskning som är relevant för våra frågeställningar.

6.1 Lärande genom lek:

Carlgren (1999) påpekar att ur ett sociokulturellt perspektiv sker lärandet mellan individer i relation till social praktik, man lär av varandra. Hon anser att det är viktigt att skapa en bra miljö för att bidra till att dialoger och möten mellan olika individer sker. Även Claesson (2003, s.31) betonar språkets betydelse för lärandet och att barn lär av varandra. Att barnen på förskolan har tillgång till ett eller flera rum där de kan mötas och lära av varandra anser vi är en viktig del i verksamheten.

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, kap.5) betonar att barns lärande och lek har sin särskilda stil och karaktär, som beror på deras olika erfarenheter, livsfaser och sammanhang. Barn samspelar med varandra på en mer jämbördig nivå än vad vi vuxna gör. Sammanhangen förändras ofta och deltagare byts ut i barns lekar, det finns inte ett rätt eller fel i deras lekvärldar. Därför måste reglerna hela tiden definieras och förändras. Detta gör att leken blir en arena för barnen att lära och utveckla sin kommunikation och sin kompetens. I leken får barnen möta andra barns olika perspektiv, vilket gör att de så småningom förstår andras perspektiv. I leken får barnen lära sig av varandra, där utmanas deras lärande utav de olika åldrar och erfarenheter. Detta gör att barnen får en möjlighet att pröva, förändra och vidga sina lekvärldar. Detta kan vi koppla till en utav våra frågeställningar, varför barn leker. Vi förstår detta genom att barn lär sig och tar efter varandra för att lära sig, genom att härma och iaktta varandra.

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.54) anser att barn tänker, fantiserar och leker samtidigt. Vi tolkar detta som att barn fantiserar hela tiden när de leker, det finns inte många stunder när de inte fantiserar i leken. Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.58) skriver vidare att under leken gestaltas deras fantasi, tankar, kroppsliga uttryck och språk, alla dessa nivåer är ständigt närvarande och likvärdiga. Man kan se barnens språk väldigt tydligt i leken, genom observationer har vi sett när barnen använder sig av främmande språk.

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.22-23) betonar även att barn tidigt börjar leka att någonting är någonting helt annat, samma kunskap är centralt i barnens lärande. Man antar att barn lär sig bäst när de fångas av någonting som drar deras uppmärksamhet och engagemang, då världen runt omkring bara försvinner. Detta tolkar vi som om att pedagogerna har en stor inverkan på barnen, för att stimulera och uppmärksamma barnen på förskolan.

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.19) anser vidare att barnet koncentrerar sig på någonting som de vill lära sig mer om eller någonting som de vill lösa. Lärandet kan se ut på många olika sätt det är en fråga om hur barn lär sig. Barn lär sig på många olika sätt, genom att observera, lyssna, imitera, delta i någonting, kommunicera, experimentera eller liknande. Detta tolkar vi som att alla barn lär sig på olika sätt och att som pedagog måste se till barnens olika förutsättning och behov. Detta tolkar vi är väldigt viktigt att tänka på som pedagog.

Enligt Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.15) är barns lek och lärande en del av barnens livsvärldar. I barnens livsvärldar är lek och lärande en helhet, och ingenting som barnen skiljer mellan eller förhåller sig till. Små barn kan prata om lärande och lek för sig men barnen har väldigt svårt att göra en jämförelse mellan lek och lärande, vilket är begripligt. När vissa barn pratar om skillnaden mellan lärande och lek säger dem att lärande är

mera allvarligt och att leka är roligt. Men barnen pratar också om att det är viktigt att lära sig saker för framtiden. Andra barn tycker inte att det är någon skillnad mellan lärande och lek. De menar att man kan lära sig saker medan man leker. För de flesta av de yngre barnen på förskolan är leken gott nog och de tänker inte på något annat. Även om många barn kan räkna upp saker som de lär sig är det vanligast att de skjuter upp lärandet till framtiden när de börjar skolan. Speciellt när det handlar om sådana saker som de vet att de kommer att lära sig i skolan så som räkna, läsa och skriva.

Enligt Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.15-16) kan vissa barn reflektera över relationen mellan lärande och lek och ge uttryck för sina tankar och idéer. Även fast många barn inte säger sig kunna skilja lärande från lek, så visar det sig att när barnen pratar om lek och lärande så är det just lekens olika möjligheter som ger dem kontroll att ta olika positioner i leken. När barnen istället pratar om lärande så förknippar barnen oftast lärandet till lekens motsatts. Barnen anser att de inte har någon kontroll och de känner av allvar och tvång.

Enligt Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.16) anser även att när barn skall lära sig något krävs det ett möta på barnens nivå, med barnens livsvärldar och på barnens villkor. Pedagogerna får en utmaning då de måste reflektera över hur de kan gå in i barnens lek och göra det med lyhördhet och respekt. Glädje, spänning, lust, maktspel och allvar olika dimensioner som blir synliga i barnens lek. Barnen skapar spänning i leken och det handlar om liv och död. Leken genomförs på riktigt tillsammans med varandra kontrollerar barnen hur det brukar gå till och att man genomför den på rätt sätt och att man inte passerar den omedelbara situationen i leken.

I Johansson, Pramling Samuelsson (2006, kap 2) står det att vissa av pedagogerna som berättar om sin roll i leken anser att leken borde vara planerad och gärna ha anknytningar till olika teman som barnen tycker om och fångar deras intresse. På detta vis ökar barnens möjligheter till lärande. När pedagogerna förhåller sig till barns enskilda lekar anser de att deras roll och ansvar är att observera den, att även styra leken och medla mellan barnen om de inte kommer överens med varandra.

I Johansson, Pramling Samuelsson (2006, kap 2) betonar de att när pedagogerna berättar om lek och lärande så framträder det tre olika karakteristiska drag: att barn lär av varandra, lek och lärande hänger samman och att barns lärande skall vara lustfyllt. Ibland ser man klart och tydligt hur ett lärande sker i leken, men det är inte alltid då lätt att uppfatta. Men de anser att lärandet är inspirerat utav leken det ger en fördjupad förståelse utav verkligheten. När barnen leker så stimulerar de varandras intressen, och de lär sig tillsammans med andra barn. Det är viktigt att låta barn ta egna initiativ och få pröva på saker på egen hand och använda sin kreativitet för att göra saker. Det är även viktigt att göra lärandet lustfyllt för barnen så att det tycker att det är roligt att lära sig nya saker. När leken är rolig kommer lärandet in.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999, s.83) betonar att hon anser även att barns lek handlar till stor del om att söka sig mot en identitet. Leken utgår från barnets inre, men får sin inspiration utifrån. Pramling Samuelsson och Sheridan (1999, s.83) tar upp att barnet behöver det sociala samspelet för att kunna komma in i leken och för att uttrycka sig, även vänskapen mellan barnen är viktiga. Det lekande barnet använder fantasin för att tolka verkligheten, samtidigt som de gör den lätthanterlig. Detta tolkar vi att när barnen använder sin fantasi är allting möjligt, de finns inga hinder eller liknade som kan stoppa dem i lekens värld. De som

kan stoppa dem i lekens värld är framförallt pedagogerna, för att de oftast anser att de inte finns tid eller för att leken går utanför ramarna.

Pramling Samuelsson och Sheridan (1999, s.86) skriver att när barn använder fantasin tolkar de erfarenheter och känslor som förenar känslorna med mening. Vygotskij säger att leken är den viktigaste utvecklingen av tankar, vilja, känslor, eftersom de i leken går i varandra. Han visar också att barn gör varandra delaktiga i leken genom att involvera varandra. Pramling, Samuelsson och Sheridan (1999, s.85-86) betonar att barn erövrar sin omvärld genom lek och det ger en viktig grund för lärandet. Leken utvecklar barnets identitet, socialkompetens och inspirerar, leken stimulerar även språket, fantasin och deras kreativitet.

Kärrby (1989, s.1) skriver att genom lek lär och utvecklas barn för att hantera deras verklighet. Leken är ett av barnens viktigaste uttrycksmedel. Genom sina lekar återskapar de något som de har varit med om genom att gestalta idéer, tankar och erfarenheter. Barn som genom lek har fått pröva sig fram i olika problemsituationer utför den bättre än barn som fått instruktioner av pedagogerna i leken. I förskolan anses leken vara den viktigaste aktiviteten i förskolan. Barn som får möjligheter att i olika situationer pröva sig fram genom leken, att lyssna till tal och öva språk tillsammans med andra, att hantera redskap lär bättre än de barn som inte fått dessa möjligheter.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.41) anser att genom lek erövrar barnen omvärlden. Det är genom leken barnen oftast utforskar och försöker förstå världen omkring dem. Det är därför svårt att skilja mellan lek och lärande. I leken bearbetar barnen sina intryck, erfarenheter, utforskar sin omvärld och de kommunicerar med andra barn. I leken upptäcker barnen sina intressen och sina olika förmågor, de utvecklas både känslomässigt, socialt, intellektuellt och motoriskt genom leken. Därför bör både lek och lekfullhet ses som en stor betydelsefull dimension i barns lärande. I förskolan har leken alltid haft en central betydelse. När man pratar om lek brukar man säga att leken är: spontan, lustfylld, frivillig den är symboliska och det finns inga utsatta mål för leken, och den är oftast social.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.87) betonar att leken är ofta beroende av pedagogernas attityder, material och stimulans. Leken måste ha material och näring för att kunna gestalta olika saker och lekar. Detta kan man förstå utifrån vår frågeställning hur pedagogerna bidrar till barns lek, finns det inte material och stimulus blir det svårare för barnen att komma på vad de ska leka.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.84) skriver att när barn använder sig utav olika regellekar, rollekar eller andra lekar som utvecklar barns tankar, teorier som de får pröva på själva eller tillsammans med andra barn. I leken använder sig barn av den kunskap och de begrepp som de redan kan och har lärt sig. Man kan säga att för barnen är leken symbolisk och kognitiv då de föreställer sig olika saker. För barnen är processen mycket viktigare än själva målet med leken, detta kan man säga är ett av de kriterier som är utmärkande för leken.

6.2 Lekens betydelse:

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.18-19) betonar att barn leker för lekens skull! Det finns många olika teorier som knyter an lek som konfliktlösande funktion. Barn som har kommit i en konflikt med sina föräldrar är det inte ovanligt att man senare kan se upplevelserna dyka upp i leken i mer eller mindre igenkännbar form. Detta har vi även sett i vår studie att barnen leker av sig saker och ting som de varit med om. Vi förstår detta som att

det är i leken som barnen kan få utlopp och bearbeta sina känslor och sådant de har varit med om. T.ex. om barnen har varit med om något traumatiskt då har svårt att dela med sig av sina känslor med andra och kan istället se det i leken.

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.18-19) skriver att det finns också andra teorier som anser att leken utvecklar barnens identitet. Barn lär känna sina egna känslor och kunskaper genom att leka mamma-pappa-barn, tjuv och polis, katt och hund mm. Lindqvist (1996, s.70-72) anser att leken är ett sätt att tillägna sig den verkligheten som omgav barnet. Barnets utvecklingsprocess gestaltar sig på olika sätt, bland annat i leken som är barnets väg in i vuxenvärlden. Vi förstår detta som att barnen intar olika roller i leken för att få en förståelse för hur det är att vara en annan person eller hur andra har det. Jorup (1980) tar upp att leken bearbetar barns intryck från vuxenvärlden, då de intar olika roller. På så sätt skapar de en förståelse för omvärlden. I leken växlar barnet ofta och snabbt roller, på så sätt kan barnet prova olika roller. Detta förstår vi som att barnen intar en roll i leken den ena stunden medan stunden senare har barnet en helt annan roll. Leken byter hela tiden skepnad och form, beroende på vilka roller som barnen intar.

Knutsdotter Olofsson (2003, s.14-17) anser att lekvärlden är en förtrollad värld, där allting är möjligt. Barn som är duktiga på att leka kan leka var som helst och när som helst. För att kunna leka måste man kunna förhålla sig till verkligheten fast på lekens nivå, man måste kunna förstå att allt är som det ser ut att vara. Vi tolkar detta som om man är en duktig pedagog kan man förvandla nästan vad som helst till en fungerande lek. T.ex. att man förvandlar en stökig lek till en spännande och rolig lek genom att man tillför en ny väg in i leken.

Knutsdotter Olofsson (2003, s.22) tar upp att leken är ett möte mellan den yttre och inre världen. Omvärldens erfarenheter och upplevelser bildar idéer för barns lek. Leken kan hålla på länge och försvinner i ett ögonblick. Att leka innebär både distans och närhet, det barnen leker har de ofta upplevt men ändå inte upplevt. Leken är både på låtsas och på riktigt, det är på riktigt innanför lekramen men på låtsas utifrån. I leken sker ett omedvetet lärande, undersökande och experimenterande. I leken är ostördhet och tid nödvändiga förutsättningar. Även Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.86) tar upp att genom att barn får umgås med andra människor, leka, samtala, experimentera, utforska, skapa, reflektera, jämföra, urskilja, lyssna och iaktta så utvecklar barn olika kunskaper. Detta tolkar vi som att genom leken skapar barnen en social sida som är en stor faktor i leken. Barn som inte har den sociala biten med andra barn eller andra människor, förstår vi att de kan ha svårare att gå in i en lek och inta olika roller. T.ex. barn som under uppväxten tillbringar mesta delen av sin tid hemma.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.85-86) betonar att när barnen är små så ligger det i grund för dem att kommunicera, uppmärksamma, uttrycka sig verbalt om de kan men även att tänka och reflektera. När barnen är små är de pedagogerna som ställer frågorna till barnet men också dem som svarar på dem. När barnet blir bättre på att uttrycka sig verbalt kan en dialog och en kommunikation uppstå och utvecklas mellan barnet och pedagogen. Detta är någonting som vi sett i vår studie, barnen behöver inte alltid använda sig av sitt språk för att få leken att fungera barnen förstår varandra ändå. De små barnen använder sig utav kroppsspråk och gester för att kommunicera med varandra. Enligt Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.85) Så tränar barnen på sitt språk genom leken. För att kunna leka tillsammans med andra barn måste de kunna uttrycka sig så att de andra barnen förstår vad de menar och vill. Barnen

kommunicera genom att använda gester, ord, ljud, olika röstlägen och tonfall. Detta tolkar vi att man som pedagog hela tiden ska betona begrepp, sjunga, rim och ramsor och prata mycket med barnen för att kunna utveckla och stimulera deras språkutveckling.

Jorup (1980) betonar att i många barngrupper på förskolor så finns det nästan alltid något barn som inte verkar kunna leka. De förstår inte vad de andra barnen gör och därför står de istället utanför leken. Anledningarna till att vissa barn inte leker är att leken kräver en trygghet. Är barnet rädd vågar det kanske inte lämna verkligheten och gå in i lekvärlden. Barn som inte är trygga har lätt att tappa handlingen i leken för att de har svårt att koncentrera sig. För det mest strövar de omkring eller springer runt och kollar, på det sättet sprider sig oron till de andra barnen som leder till att deras lek avbryts eller störs. Barn som inte har lärt sig leksignalerna kan ha svårt att skilja på verklighet och lek. Man måste tydligt visa för barn vad som är lek och vad som inte är lek, att man kan gå in i och även ur leken när man vill. Detta förstår vi som att barnen behöver struktur och regler i leken, men att även pedagogerna tar sig tid att sitta ner med de barnen som har svårt att leka. Vi tolkar som att barnen oftast har svårt att komma igång, men när de väl har fått hjälp att komma igång går leken som på räls. En stor faktor i barns lek är att de känner en trygghet i den miljön och de personer som befinner runtom kring dem.

6.3 Lekens miljö:

Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.68) betonar att rummet har en väldigt stor betydelse och en avgörande roll för barns lekar. Det skapar ordning och struktur och gör leken en mer avrundad form och klargör hur lekarna börjar och slutar. Det är svårt för barnen att leka i ett stort tomt rum, barnen springer då ofta omkring på måfå och vet inte hur de skall komma igång och leka och med vad. Det verkar nästa som att de letar efter något. Det kan räcka med att plocka fram lite kuddar för att få fram lite mer struktur och kontur i rummet det har fått form och verkar inte längre gränslöst. När barnen leker driver de leken och meningsskapandet, rollerna som finns med är "inbyggda" i leken. Redskapen och rummet har stor betydelse de är verkliga och blir därför styrande i leken.

Hangaard Rasmussen (1993, s.65-66) tar upp att rummet är som en ram som barnet kan leka och röra sig inom. Vi tolkar detta att miljön i verksamheten har en väldigt stor betydelse och roll i barns lek. Den har även en avgörande roll för vad som ska ske i rummen men även vad som inte ska ske. T.ex. ett omöblerat rum inbjuder till mycket spring och stoj, om man istället har ett möblerat rum inbjuder det till olika lekar och aktiviteter. Vi tolkar att pedagogerna har en mycket viktig roll eftersom de är dem som styr hur verksamheten ska se ut.

I den studien som Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.68) har gjort så anser pedagogerna att miljön på förskolan är väldigt viktig. Pedagogerna deltar gärna i leken tillsammans med barnen, deras lekmiljöer är så verklighetstroga som möjligt, strukturerade, innehållsrika och inspirerande för barnen. Det är betydelsefullt att ha saker som kan stödja barnens lek. De menar också att det är viktigt att försöka hålla liv i ett tema genom att hitta saker som stödjer temat och som kan utveckla leken. De möblerar alla rummen på olika sätt och med olika saker i dem för att stimulera barnens lek. Detta förstår vi som det är en mycket viktig del i verksamheten och ligger till grunden för barns utveckling och lärande, det påpekar även våra pedagoger i vår studie.

Johansson (2003, s.53-60) skriver att atmosfären i förskolan och gränserna är vida, barnen tillåts prova olika saker. Barnen får flytta material mellan de olika rummen för att leka med

dem. Istället för att säga till barnen att de inte får ta ut material från de olika rummen, fokuserar pedagogerna i Johannssons (2003) studie på barnens avsikter och stödjer dem. Några av pedagogerna i Johannssons (2003) studie arbetar på förskolan med att medvetet utveckla miljön så att den stimulerar barnens nyfikenhet, och deras lust till att lära. De använder olika material för att locka barnen att utforska och utvidga sina erfarenhetsvärldar. De flesta sakerna på förskolan står i barnens höjd, för att de skall locka och inspirera barnen till lek varje morgon när barnen kommer till förskolan. Johansson (2003, s. 103) skriver att pedagogerna har satt upp speglar i barnen höjd runt omkring på förskolan, detta på grund av att barnen skall få syn på sig själva och reflektera över vad de gör i leken. Barnen kan även stanna upp och titta på sig själv i speglarna detta tolkar pedagogerna till att barnen reflekterar över sig själva. Detta förstår vi är någonting som man ska sträva efter på varje förskola, att ha material på barnen nivå, låta barnen flytta material mellan rummen. Enligt vad vi har sett i verksamheterna så ser det tyvärr inte ut på detta sätt, pedagogerna påpekar att de medför stök och spring. Detta tolkar vi som att pedagogerna är rädda för att gå utanför ramarna och våga testa något nytt, utan håller sig istället till de som alltid har fungerat för dem.

Jorup (1980) tar upp att materialet på förskolan påverkar lekens innehåll, då får barnen chans att välja vilket material som passar till barnens lek. Lekmaterial har inte så stor betydelse när det gäller hur lekens form ser ut. Lekmaterial är viktigt på småbarnsavdelningar, där barnen oftast övningslekar och inte har möjlighet att använda material symboliskt. Lek utan material förekommer framförallt utomhus, men även inomhus som till exempel kurragömma. Oftast är det pedagogerna som tar initiativ till lek utan material.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.89) skriver att genom att barnen samspelar med omgivningarna så erövrar de sin omvärld. Den pedagogiska omgivningen har en stor betydelse för barns lärande och utveckling. Man kan säga att miljön sänder ett budskap om vad den pedagogiska verksamheten inrymmer och vad som väntas att ske. Därför skall miljön vara utformad på ett visst sätt så att barns lärande utvecklas, stimuleras, utmanas och underlättas. Vi tolkar detta som att det är viktigt att det kontinuerligt förändra verksamhetens miljö så att barnen hela tiden kan stimulera och utmana till nya lekar där ett lärande kan ske. Förändrar man aldrig miljön bidrar det till att barnen inte kan utveckla och utmanas till nya lekar och aktiviteter, utan istället blir det samma lekar som tillslut blir tråkiga.

Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.105) betonar att många pedagoger påpekar att de inte vill störa barnen när de leker, på grund av att de är rädda att förstöra deras lek. Denna starka målmedvetenhet att försöka skydda barnens lek kan tyvärr medföra att pedagogerna missar viktiga ögonblick när barnen bjuder in dem till lek och mötet mellan lärande och lek. Detta påpekade även en av de pedagogerna som vi intervjuade. När barnen hade kommit igång med en lek ville hon inte störa dem genom att själv gå in i leken. Hon gick inte in i leken för än hon blev inbjuden av barnen, att vara t.ex. patient när barnen lekte sjukhus.

Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.106) skriver även att de yngsta barnen bjuder in pedagogerna i störst utsträckning till lek och kommunikation. Detta kan bero på att pedagogerna ofta sitter ned med barnen på golvet och barnen tar då gärna kontakt med dem, de är fysiskt när varandra. Då pedagogerna finns med i barnens världar sätter barnen ofta igång en hel del språkande och lärande. Detta tolkar vi som att det är viktigt att pedagogerna sitter med i leken för att hålla igång den och för att barnen ska kunna utveckla sitt verbala språk.

Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.106-107) poängterar att många pedagoger anser att deras roll i leken är att iaktta och att ge barnen stöd genom att visa hur man kan leka. Pedagogerna ingriper ofta när det uppstår konflikter i leken eller när de anser att leken går utanför ramarna. Lärande genom lek handlar om olika normer men också om fakta, att öva, upprepa oftast är det språket barnen övar på. Att man som pedagog påpekar och synliggör för barnen vad de lär sig och kan, istället för att bara berömma dem. För att få ett bra möte mellan lärande och lek kräver det att pedagogerna har en aktiv och samspelande roll i leken. Vi förstår detta som att det är viktigt att man som pedagog är delaktig i barns lek för att förhindra konflikter och ge stöd till barnen.

Johansson (2003, 55-60) skriver i sin undersökning att pedagogerna på förskolan samspelar med barnen på ett väldigt närvarande sätt. De sätter sig i sandlådan med barnen där de går in i olika roller och leker med barnen, de bakar kakor, handlar i affären eller liknande lekar. Pedagogerna visar omedelbar glädje i vad de gör och även visar även med stolthet. De anser att det är viktigt att vara närvarande i leken tillsammans med barnen. Pedagogerna utgår från ett barnperspektiv där barnen blir förstadda och de möts på sina egna villkor. De utgår från att barnens intentioner är viktiga och meningsfulla och att de är viktiga för deras lärande och lek.

Enligt Johansson (2003, s.60-61) är det viktigt att stödja barnens initiativ och utmana deras lek och komma med förslag till barnen med utgångspunkt från barnens perspektiv så att de kan fortsätta och utveckla leken. Leken skall skyddas och stödjas, pedagogerna sitter nära barnen och är hela tiden engagerad i vad de gör. Pedagogerna kan även uppmuntra barnen att göra olika bus. Detta på grund av att de vill stödja barnen till att våga ta egna initiativ och få vara lekfulla. Men det är inte alltid pedagogerna sitter med och leker andra gånger tar de mer en övervakande roll och är enbart korta stunder med barnen och leker. Detta tolkar vi att det är väldigt värdefullt att barn och pedagoger har den relationen, där de samspelar och bidrar till en utveckling och ett lärande i leken.

Knutsdotter Olofsson (2003, s. 92) betonar att vuxna kan känna sig dumma inför varandra och vågar därför inte gå in i leken. I lekens värld är det pedagogens ansvar att se till att barnen inte stör varandra i onödan. Den vuxne är en väldigt stor förebild för barnen, genom att visa lekens tolkningsmöjligheter kan man på så sätt föra in barnen i en annan värld. För att leken ska kunna utvecklas måste vi leka med barnen, lära dem att skilja på leken och verkligheten. Det är den vuxne som tidigt för in leken i barnets värld, är även den vuxne som lär barnet vad lek är och hur man leker. I rollek med andra barn och om en vuxen är närvarande talar barnen ett mer varierat språk och med ett större ordförråd. Detta gör de för att lösa olika problem och informera varandra om vad som händer. En bra och utvecklande lek leder till att barnen får en god berättarförmåga, eftersom de dramatiserar och pratar överdrivet känslomässigt.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.84-85) betonar att det inte finns någon åldersgräns för deltagarna i leken. Vi förstår att detta är viktigt, för om man har en heterogen barngrupp kan barnen lära av varandra. De barnen med störst erfarenhet och kunskap kan visa och lär de barn som inte har kommit lika långt i utvecklingen. T.ex. visar var saker och ting ska stå samt vilka regler och normer som gäller i verksamheten. Om en pedagog går in i leken kan det vara till fördel för att stödja och utveckla barnens lek och lärande processer. Det är pedagogernas uppgift att göra det möjligt för alla barnen att vara med och leka. Om en pedagog deltar i leken på barnens och lekens villkor kan de vara en förebild för barnen hur man tar sig in och ut i olika situationer exempelvis. Genom att pedagogerna aktivt deltar i barnens lek kan de

stödja deras utveckling av de olika förmågor som krävs för att leken skall fortsätta och spinna vidare.

7. Metod

Här nedan följer vårt val av metod.

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning, eftersom det passade bäst för det vi ville undersöka. I Metodpraktikan (2007, s.253-254) tas det upp två olika typer av frågeundersökningar, informantundersökning och respondentundersökning. En informantundersökning används för att ta reda på ett händelseförlopp medan en respondentundersökning fokuserar på personen som intervjuas och dennes tankar. Våra intervjuer och observationer har vi tänkt genomföra på 2 olika förskolor. Vi har då tänkt intervjua 1-2 pedagoger på varje förskola, och intervjua barnen enskilt och i grupp. Vi valde att göra en respondentundersökning, för att vi är ute efter personens egna åsikter och tankar. När vi genomför våra intervjuer med de äldsta barnen och pedagogerna har vi tänkt använda oss av ljudinspelning så att vi får med exakt vad som sägs. Vi kommer att intervjua barnen i grupp, för att de ska känna sig trygga och vågar uttrycka sina tankar. Eftersom det är lite svårt att intervjua de yngsta barnen har vi istället tänkt använda oss utav observationer och iakttagelser med skrivblocket i högsta hugg.

Att genomföra enskilda samtalsintervjuer med pedagogerna gjorde vi för att vi ansåg att vi skulle få ut mest av det. Eftersom vissa pedagogerna behövde gå iväg från barngruppen för att kunna bli intervjuade ville vi inte göra intervjuerna för långa, eftersom de behövdes i barngruppen. I Metodpraktikan (2007) påpekas det att det är viktigt att man ställer frågorna så att svarspersonen verkligen förstår vad hon ska svara på. Vi har läst igenom frågorna flera gånger och ändrat dem så att de ska bli så tydliga som möjligt, samt ändrat ordningsföljden på dem. Vi testade frågorna på varandra för att se om de skulle fungera så som vi hade tänkt oss, så att inte några frågor skulle vara konstigt formulerade eller för svåra att förstå. För att förbereda för pedagogerna hade vi kunnat skicka frågorna innan vi kommit ut, då hade de kunnat läsa på frågorna så de visste vad de skulle svara.

Vi ansåg att det räckte att gå ut och intervjua två pedagoger på varje förskola för att få den information om de frågor vi ställt. Anledningen till att vi valde att intervjua just dessa fyra pedagoger var för att vi haft kontakt med dem genom våra VFU-platser, samt att pedagogerna skulle kunna ta del av vårt arbete. Det har inte varit några problem att få intervjua de eller observera pedagoger och barn vi tänkt från början. Därför har det inte blivit några bortfall. Intervjuerna ljudinspelas och transkriberas och redovisas delvis i resultatet. Vi har sökt efter litteratur som är relevant för vår undersökning och har även tittat på tidigare undersökningar som gjorts inom detta område.

7.1 Observationer:

Observationer är något vi människor ständigt kommer i kontakt med, vi gör det för att få information om personer runtomkring. Sedan finns det också vetenskapliga observationer som måste vara strukturerad och ha ett syfte. (Patel & Davidson, 2003) När vi gjorde våra observationer gick vi ut på våra VFU-platser och observerade barnen på en småbarnsavdelning i deras utveckling och lärande i leken. Patel & Davidson (2003) tar upp att observationer är först och främst användbara när man ska samla information i naturliga situationer. Vi ansåg därför att observationer skulle vara en bra metod i vår studie. Vi valde

att observera de yngsta barnen för att vi ansåg att vi inte skulle få ut den informationen vi behövde om vi skulle göra intervjuer med dem. För att få en naturlig situation som möjligt för barnen fick de själva välja vad de ville leka med. Vi valde att använda oss av både strukturerade- och ostrukturerade observationer. Detta valde vi för att de strukturerade är händelser vi vet och vi vill observera, den ostrukturerade är att vi skulle försöka fånga upp så mycket som möjligt under observationen i leken. (Patel & Davidson, 2003) Eftersom vi hade våra frågeställningar att utgå från så visste vi vad vi skulle titta efter i leken.

7.2 Genomförande:

I början av vårt arbete letade vi efter tidigare forskning och andra teoretiska perspektiv som gav stöd till vår studie. När vi tagit del av litteraturen vi hittat, började vi den skrivande processen. Redan i början kontaktade vi våra VFU- platser om de kunde delta i vår studie. När vi sedan fått godkännande skrev vi ett brev till barnens föräldrar, där vi förklarade vad vi skulle skriva om och om deras barn fick vara med. Vi var tydliga att skriva till föräldrarna att barnen skulle vara anonyma samt förskolan och orten. Vi lade breven i barnens fack så att föräldrarna lätt skulle se dem. De fick därefter ta ställning till om deras barn skulle vara med i vår studie.

När vi fått föräldrarnas godkännande bestämde vi tid med pedagogerna när vi skulle komma ut och observera. Sammanlagt blev det tre tillfällen som vi var ute på avdelningarna. Dessa tillfällen varade under förmiddagarna, då det fanns mest tid och barn. På småbarnsavdelningen var vi tvungna att observera under förmiddagen, eftersom barnen sover efter lunch. När observationerna var klara genomförde vi intervjuer på avdelningens pedagoger. Vi intervjuade pedagogerna enskilt för att vi ville ha så individuella svar som möjligt. Under intervjuerna medverkade båda, där vi spelade in svaren och förde en del anteckningar.

Våra intervjuer som vi har inspelade är på ungefär 1 timma. Barnintervjuerna var inte så långa antagligen eftersom de inte orkar sitta still så länge och för att de inte alltid kunde utveckla sina svar. Vi har iakttagit barn på en småbarnsavdelning i olika leksituationer under en förmiddag som pågick under ungefär 3 timmar. Vi har även observerat de äldre barnen innan vi gjorde intervjuerna med dem, för att barnen skulle få lära känna oss lite bättre och därigenom känna sig säkrare och tryggare under intervjuerna.

8. Resultat

Här nedan följer en sammanfattning av våra intervjuer med pedagogerna. Därefter följer en sammanfattning av de intervjuer och observationer vi gjort med barnen.

8.1 Sammanställning av pedagogernas intervjuer:

Varför leker barn?

Pedagogerna ansåg att leken är det viktigaste här på förskolan. Barn leker för att lära sig, barn härmar och bearbetar mycket genom leken, de uttrycker de dem upplevt genom att leker av sig det på något sätt. Det är en form av utveckling, genom att de får använda sina tankar och idéer i leken. Utan leken skulle det inte hända någonting. En av pedagogerna ansåg att leken är när man blandar åldrar och inte har en homogen åldersgrupp. Barnen lär sig massor av varandra om man har en blandad åldersgrupp, eftersom en 3-åring inte har lika mycket erfarenheter som en 4-5-åring. När de mindre barnen kan lära av de större, kan leken utvecklas och bidra till ett lärande. De tränar allting genom leken, där får de en chans att pröva och misslyckas och att lyckas.

Hur skiljer sig leken bland de yngsta och äldsta barnen?

När barnen själva får bestämma vad de vill leka så är de överallt. Pedagogerna på småbarnsavdelningen påpekar att det som är populärt att leka med är i byggrummet och leka med klossar, med tågbanan, bilarna, åka rutschbanan, leka i affären och att vara i dockvrån. Barnen är utspridda överallt på avdelningen. På storbarnsavdelningen kan de börja med att leka med bilar, i båten, eller i familjerummet. Barnen utgår från en lek som sedan utvecklas och blir någonting helt annat. Pedagogen poängterar att de är ju ganska traditionellt att killarna säger att de vill leka med bilarna och flickorna säger att de vill gå till familjerummet. Men barnen stannar inte där hela tiden, utan under lekens gång skiftar de ställen. Pedagogerna på samtliga ställen är på olika sätt med mer eller mindre i leken för att få den att fungera. Men pedagogerna på den äldre avdelningen betonade att de inte går in och stör i leken utan ber barnen oss att vara med i leken så är vi det. Många av barnen är så självständiga så de behöver inte oss i leken.

Hur bidrar pedagogerna till barns lek?

Samtliga pedagoger var överens om att fri lek är när barnen själva får bestämma vad de vill göra och leka. I den fria leken är det pedagogerna som ska se till så att det finns material och förutsättningar för barnens lek. Pedagogerna påpekade att de ibland kan känna sig dåliga på att hitta material, det kan beror på att de inte har så bra fantasi samt att det inte finns tillgängligt på förskolan eller om det har med pengar att göra. Oftast hittar barnen själva en lösning på de de vill göra. För pedagogerna är lek ett sätt att lära sig, ett samspel, man lär sig regler samt att man lär sig att ta olika roller. Lek är att kunna fantisera och kunna leka och vara i en annan värld och se någonting annat.

Pedagogerna poängterade att de påverkade barns lek genom att ta fram material som kan intressera barnen. Att man hela tiden försöker ge dem nytt material och att man sedan är med i leken för att stimulera dem. Att man har en medveten tanke med det materialet man plockar fram. Sen blir det ju inte alltid som man tänkt sig, utan de kan bli precis vad som helst. De barn som inte får vara med i leken är det viktigt att man som pedagog försöker få med dem på något sätt. Pedagogerna påverkar miljön genom att tillföra material och spänning i verksamheten, för att leken ska gå vidare och utvecklas. Att man hela tiden ser till hela barngruppen och möblerar om när det inte fungerar. Att pedagogerna tillsammans med barnen ser till att det finns små ställen där barnen kan vara och leka på. Det är också viktigt att man hela tiden förändrar lekmiljön, så att den inte är statisk utan att man plockar bort och gör någonting annat av det.

8.2 Sammanställning av barnintervjuerna:

Varför leker barn?

Samtliga barn som var involverade i vår studie tyckte väldigt mycket om att leka, det som barnen tyckte bäst om att göra var att åka utomlands, bada, åka skidor. På förskolan tyckte barnen att det är roligt att leka med hästarna, mamma-pappa-barn, rita, leka med riddarna, gunga, leka lejon och leka med bilarna mm. När barnen skulle förklara hur de gör när de lär sig saker berättade dem att man måste träna och så får man träna lite till, som man gör när man går på simskola. Några av barnen poängterade att man måste sitta still och lyssna när man ska lära sig, när någon berättar saker. När man skriver tittar man på alfabetet hur bokstäverna ser ut, eller så berättar mamma, pappa eller fröknarna hur man ska skriva. Ett annat barn berättar att man kan lära av varandra genom

att titta på varandra när man skriver. Ett av barnen berättar att man kan lära sig läsa med fröknarna och att det är väldigt roligt.

Hur bidrar pedagogerna till barns lek?

Alla barnen betonade verkligen att det inte var roligt när pedagogerna deltog i leken. Ett av barnen tyckte att det var för liten plats när de hade byggt en koja, det hade blivit för trångt i kojans eftersom fröknarna är för stora. Barnen ansåg även att när pedagogerna är med i leken så bestämmer de för mycket och att barnen inte fick bestämma. Ett av barnen poängterade att pedagogerna aldrig leker, de säger bara till att vi inte får göra saker och vilka som ska vara med i leken. Alla barnen ansåg att det var roligast att leka själva utan pedagogernas medverkande. Barnen var inte direkt medvetna om att även barn kan lära vuxna någonting. Ett barn sa att de är pedagogerna som lär oss saker.

8.3 Sammanställning av observationer:

Efter att ha observerat på småbarnsavdelningen har vi kommit fram till att leken bidrar till ett lärande. Även fast barnen inte direkt pratar med varandra kommunicerar de med varandra genom kroppsspråket och gester. När en leksak är central i leken bland barnen så vill alla barnen ha en just sådan leksak. Detta bidrar till att det blir konflikter mellan barnen, där oftast de största och starkaste barnen får den. Pedagogerna får då gå in och hjälpa till att lösa konflikten, leken kan oftast leva vidare. Pedagogerna uppmuntrar barnen till att pröva på saker själva och berömmar dem när de klarar av dem. Vi har även observerat de äldre barnen på förskolan och sett att barnen leker mycket rollekar, där mamma-pappa-barn är väldigt populär lek. Men att även leka doktor är väldigt populärt, då pedagogerna ofta blir tillfrågade om de vill vara patient och bli omskött. Många av barnen tycker det är roligt att pyssla av olika slag, som pärla, väva, och rita, där de får träna på sin finmotorik. Vi har även sett att barnen tycker det är roligt att leka skola och speciellt skriva små meningar på sina teckningar, t.ex. till mamma/pappa. Ofta får pedagogerna skriva meningen på ett separat papper som barnen sedan kan skriva av.

9. Metoddiskussion

Här nedan diskuterar vi vårt val av metod och hur den har fungerat.

Metoden som vi använde oss av när vi intervjuade var att spela in, vi märkte att det var mycket bra eftersom vi fick med ordagrant vad pedagogerna och barnen sa. När man ljudinspelar ägnar man mer koncentration och fokus på den man intervjuar istället för att kolla ned i pappret och försökta få med allt som sägs. Det kan bidra till att man missar att skriva ned något viktigt eller att man inte hänger med i allt som svarspersonen säger. Detta blev visserligen mycket tidskrävande eftersom intervjuerna skulle transkriberades till pappersformat, men det viktigaste är att man får rätt information.

Vi är nöjda med de enskilda intervjuerna med pedagogerna. De enskilda intervjuerna med barnen gick inte som vi tänkt oss, istället valde vi att göra gruppintervjuer med barnen. Vi tror att de enskilda intervjuerna med barnen inte fungerade för att de inte kände sig trygga och hade all fokus på sig. Gruppintervjuerna fungerade bättre, antagligen för att barnen fick stöd av varandra och vågade öppna sig mer. Nu i efterhand kom vi på att vi skulle ha frågat barnen om miljön, i fall de får vara med och påverka den. Det hade varit intressant att få med i vårt resultat vad barnen tycker och tänker om miljön, inte bara ha med pedagogernas åsikter och

tankar. När vi gjorde våra observationer antecknade vi under tiden, vilket fungerade väldigt bra. Om vi hade filmat hade vi kanske sett saker som vi missat under observationerna. Vi är nöjda med våra intervjuer och observationer och fick ut mycket av dem som vi kan använda i vårt resultat. Genom denna metod fick vi även mer erfarenhet av att intervjua vilket vi kan ha stor användning av i framtiden när vi själva är pedagoger.

10. Diskussion och analys

I detta avsnitt har vi diskuterat och analyserat om våra frågeställningar och vad vi kommit fram till i vår undersökning samt kopplat till litteratur.

10.1 Varför leker barn?

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.16) tar upp att barn leker för lekens skull. Leken ses som en konfliktlösande funktion. När barn har stött på en konflikt med sina närmaste brukar upplevelsorna synas i leken i mer eller mindre igenkännbar form. Detta poängterar även pedagogerna i vår studie, att barnen löser konflikter men även bearbetar saker och ting som dem har varit med om genom leken. Leken utvecklar en stor del av barns identitet. Barnen i vår studie ansåg att dem lekte för att de tyckte de är roligt, favoritlekarna var att leka rollekar och pyssla. Lindqvist (1996, s.70-72) skriver att leken ses som ett sätt att tillägna sig verkligheten som omger barnet. Barnets utvecklingsprocess utformar sig på olika sätt, bland annat i leken som är en väg in i vuxenvärlden. Pedagogerna i vår studie påpekar att genom leken får barnen sätta sig i olika vuxenroller, där de får en chans att pröva på att vara mamma för att sedan nästa gång vara fröken eller någon som jobbar i en affär.

I vår studie har vi kommit fram till att barn inte gör så mycket annat än att leka, lek är den viktigaste delen av barnens liv. Leken föds redan på skötbordet och pågår ända tills man blir gammal, det är en del av vardagen. Det är väldigt viktigt att pedagogerna respekterar barns lek och ger dem tid och utrymme för att leka. Genom leken får barnen en chans att bearbeta saker som de varit med om samt sina erfarenheter och känslor. De prövar också på att inta olika roller i leken, empati och regler lär de sig också i leken. Barnen vi intervjuade och observerade tyckte mest om att leka tillsammans, där de fantiserade ihop olika spännande lekar. Vygotskij (1995, s. 7) betonar att samspel och fantasi i leken kommer från första början från den sociokulturella teorin som Vygotskij grundade. Det sociala samspelat var mycket viktigt för Vygotskij, där leken är social till sitt ursprung. Precis som en av pedagogerna sa som vi intervjuade tränar barnen på allt genom leken, man leker fram ett lärande.

Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.20-21) betonar att lärande genom lek handlar om olika normer men också om fakta, som barnet övar och upprepar för att utveckla det verbala språket. Några av de pedagogerna som medverkade i vår studie anser att det är viktigt att barnen inte alltid leker i en homogen grupp, eftersom en 3 åring har inte lika mycket erfarenheter som en 4-5 åring har. Claesson (2007, s.31-34) påpekar att enligt det sociokulturella perspektivet hjälper den mer kunnige den som är mindre kunnig. När barnen i de olika åldrarna leker tillsammans kan man se hur de hjälper och lär av varandra eftersom de är olika långt i utvecklingen. När barnen leker i en blandad åldersgrupp får de äldre barnen en chans att visa de yngre hur saker och ting går till. Barnen lär sig saker utav varandra och det är då leken kan utvecklas och leva vidare. Detta kan man även se i vår studie att barn t.ex. ett barn som varit med sin storasyster i stallet och sett på när hon red, dagen efter leker hon att en kvast är en häst på förskolan. Då hon galopperade runt och gnäggade och hoppade över små hinder som hon och sina kompisar byggt upp, där även en av pedagogerna var aktiva. Även

många av de andra barnen blev intresserade utav leken och ville vara med och leka, tillslut var nästan alla barnen med och lekte tillsammans. Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.48-49) skriver att som pedagog är det viktigt att påpeka och synliggöra för barnen vad de lär sig och kan, istället för att bara berömma dem. För att få ett bra möte mellan lärande och lek kräver det att pedagogerna är aktiva i leken.

Vi anser att det är väldigt viktigt att man som pedagog försöker att göra så alla barn får vara med i leken. Vissa barn går bara omkring och är nästan osynliga och iakttar de andra barnen innan de bestämmer sig vad de ska leka med. Medan andra barn exakt vet vad de ska leka med, detta anser vi beror på barns utveckling samt deras uppväxtvillkor och hur man är som person. Pedagogerna måste vara medvetna om att alla inte är likadana eller inte tycker om att göra samma saker, därför gäller det att ha ett öppet sinne. Det är också viktigt att pedagogerna gör alla barnen synliga, att de inte är samma barn som hela tiden får uppmärksamheten. Att lyfta barns idéer och spinna vidare på dem, t.ex. att göra teman om sådant som barnen tycker om och är intresserade av. Istället för att ta det som pedagogerna anser är intressant och lärorikt för barnen. Utan att hela tiden göra barnen delaktiga om hur dagen kommer se ut eller om det kommer hända något speciellt under veckan, så att barnen vet vad de har framför sig.

Att avbryta en lek som pågår och fråga om något annat barn får vara med är inte alltid så populärt. Enligt våra intervjuer var det några av barnen som påpekade att pedagogerna ofta kommer in och stör i leken och säger att nu ska det här barnet också vara med att leka. Barnen i leken har ofta inget alternativ i de här situationerna mer än att låta barnet som vill vara med få vara med och då kan leken komma av sig och även avbrytas.

Leken ser ut på ett annat sätt nu än vad den gjorde förr, det är väldigt stora barngrupper med få pedagoger där vi gjorde vår studie. Detta gör att pedagogerna inte kan lägga lika mycket tid på alla barnen. De barn som ofta förstör och är stökiga, upptar den största delen av pedagogernas tid. Detta drabbar de barnen som verkligen behöver pedagogerna hjälp och stöd. För 20 år sedan (när vi var små) var barngrupperna mindre och inte så få pedagoger. Det gjordes en hel del utflykter till både bondgårdar och stränder, vilket inte går att genomföra längre. När vi pratade med pedagogerna om detta sa de att barngrupperna är alldeles för stora och pedagogerna är för få. Det finns heller ingen tid att göra utflykter på eftersom rutinerna som finns på förskolorna idag är alldeles för tigha. Vilket är väldigt tråkigt, eftersom vi minns dessa utflykter med värme i hjärtat.

Knutsdotter Olofsson (2003, s.14-17) skriver att leken är en förtrollad värld, där ingenting är omöjligt. Vilket vi anser är sant, i leken kan allt ske och även vi vuxna drömmer oss bort ibland när saker och ting kan vara jobbiga. Barn som är duktiga på att leka, kan princip leka när som helst och var som helst. Som barn är det viktigt att man i leken kan förhålla sig till verkligheten fast på lekens nivå, att kunna förstå att allt är som det ser ut att vara. Jorup (1980) poängterar att leken ofta bearbetar barns intryck från vuxenvärlden. Det skapar då en förståelse för deras omvärld och intar olika roller. Detta menar också pedagogerna i vår studie att leken är ett sätt att lära sig, samspel med andra barn, barnen får lära sig regler och att inta olika roller. Pedagogerna anser även att leken är det viktigaste på hela förskolan, när barnen fantiserar och försvinner in i en annan värld och varken ser eller hör någonting annat än leken, bör man låta dem leka färdigt och inte störa dem på något vis. Genom våra observationer har vi iakttagit att när barn är inne i en annan värld är de svåra att få kontakt med. Om man inte sätter sig in i deras lek och blir en del av den. Man kan på så sätt få en inblick i barns fantasier

genom att leva sig in i deras tankar och idéer. Detta kan leda till att man får inspiration till nya teman, där barnens intressen och fantasi speglas.

Knutsdotter Olofsson (2003, s.22) skriver att leken är ett möte mellan den yttre och inre världen. Barns erfarenheter och upplevelser bidrar till deras idéer för leken. Enligt pedagogerna i vår studie sker det en form av utveckling genom leken, då de får använda sina tankar och idéer. Utan leken skulle ju ingenting hända. Barnen får lära sig många olika saker i leken, de får också en chans att bearbeta saker som de varit med om och upplevt.

Leken kan hålla på i evigheter och kan försvinna i ett ögonblick. Leken är både på låtsas och på riktigt, det är på riktigt innanför lekramen men på låtsas utifrån. När barnen leker sker ett omedvetet lärande, experimenterande och undersökande. Knutsdotter Olofsson (2003, s.48) poängterar att det är väldigt viktigt att låta barnen leka ostört och tiden är en nödvändig förutsättning. Detta anser även pedagogerna som medverkade i vår studie är väldigt viktigt.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.86) tar upp att genom att barn får umgås med andra människor, leka, samtala, experimentera, utforska, skapa, reflektera, jämföra, urskilja, lyssna och iaktta så utvecklar barn olika kunskaper. När barnen får chans att pröva på saker och ting sker ett lärande, när de t.ex. ska bygga ett torn så bygger de oftast på olika sätt innan de kommer på hur de ska bygga för att det ska vara stadigast. Detta är någonting som vi har sett under våra observationer på förskolorna. Det är också viktigt att låta barnen själva få pröva på och göra fel, för att sen få känna den känslan som medföljer när det blir rätt.

Hangaard Rasmussen (1993, s.13-17) påstår att det både finns bra och dåliga lekar, de bra lekarna anses vara önskvärda på grund av att de motsvarar en idealbild att barnen leker lugnt tillsammans och fridfullt. Detta märks rätt tydligt på de förskolor vi observerat på, pedagogerna vill ofta att barnen ska leka tillsammans med varandra men de ska helst inte höras. Om barnen hörs för mycket eller det blir för stöjt är det ofta någon pedagog som hyschar och säger till barnen att de får vara lite tystare. De stör de andra barnen eller att fröknarna får ont i öronen. Vi anser att man som pedagog måste kunna gå utanför ramarna ibland och låta det få vara stökigt när man ser att det är en bra och fungerande lek. Som pedagog är det viktigt att försöka se om leken går överstyr där det bildas konflikter mellan barnen, då pedagogen antagligen får gå in och fråga vad som har gått fel. Uppstår det en konflikt är det viktigt att låta barnen försöka komma fram och lösa den själv med hjälp av pedagogen om det behövs. Som pedagog är det viktigt att lyssna på barnen varför konflikten uppstått och inte anta något man inte är säker på.

Hangaard Rasmussen (1993, s.13-17) anser att den ideala leken håller på en viss tid där barnen kompletterar och förstår varandra. Barn som leker vill oftast inte bli störda utan kan rent av bli irriterade av att bli avbrutna för tidigt. Precis som Hangaard Rasmussen (1993, s.13-17) säger kan man se detta i våra barnintervjuer. Barnen poängterar att det ofta blir störda i leken av pedagogerna. Flera forskare anser att leken är en handling som bärs upp av frihet. Den fria leken kan man säga är när barnen inte längre behöver delta i organiserad verksamhet utan de får själva välja. Men kan leken vara något annat än fri? Vi anser att man inte kan tvinga barn att leka eller vara aktiva i något som de inte vill delta i och då anser vi att leken inte kan vara något annat än fri. Barnens lekar kan bli fria från de vuxnas inblandning, då de blir fria lekar. Lindqvist (1996) skriver att i "den fria leken" är tanken att barnen själva ska få bestämma, tillgängligheten av material styr dock barnen. Detta betonar även de pedagoger i vår studie att det är viktigt att barnen själva får bestämma vad de vill leka med, och att det inte alltid är pedagogerna som bestämmer vad barnen skall göra och leka.

Jorup (1980) betonar att i många barngrupper på förskolor så finns det nästan alltid något barn som inte verkar kunna leka. De förstår inte vad de andra barnen gör och därför står de istället utanför leken. De barn som inte är med och leker av en eller annan anledning är det viktigt att få med i leken tillsammans med de andra barnen, detta betonar pedagogerna i vår studie. Om ett barn inte är med och leker kan man som pedagog ta med barnet och tillsammans gå in i leken, detta kanske ger barnet lite mer trygghet att våga gå in i lekens värld. Medans andra barn kanske trivs bäst att leka ensamma eller i en mindre grupp, men det är någonting man ofta känner av anser pedagogerna.

Jorup (1980) skriver att anledningarna till att vissa barn inte leker är att leken kräver en trygghet. Är barnet rädd vågar den kanske inte lämna verkligheten och gå in i lekvärlden. Barn som inte är trygga har lätt att tappa handlingen i leken för att de har svårt att koncentrera sig. För det mest strövar de omkring eller springer runt och kollar, på det sättet sprider sig oron till de andra barnen som leder till att deras lek avbryts eller störs. Barn som inte har lärt sig leksignalerna kan ha svårt att skilja på verklighet och lek. Man måste tydligt visa för barn vad som är lek och vad som inte är lek, att man kan gå in i och även ur leken när man vill.

Vi anser att leken skapar en social sida hos barn, som är en stor faktor i leken. Barn som inte har den sociala sidan med andra människor och barn tror vi kan ha det svårare att gå in i en lek och inta olika roller. Barn som inte har erfarenheten av att leka med andra barn som man får genom förskolan, anser vi kan ha det svårare att samspela med andra barn och lekens regler. Barn som inte är vana att dela leksaker med andra barn kan gå in i leken utan att ta hänsyn eller veta om lekens regler. Detta brukar man ofta se hos de allra yngsta barnen som inte vet att man ska dela med sig av leksakerna och vilka regler som råder där. Tittar man på de äldre barnen vet alla barn vad som gäller på förskolan och rättar sig oftast efter det. Barn som börjar i förskola när de är lite äldre anser vi kan ha svårigheter att leka i grupp eftersom de antagligen har lekt hemma själva med någon familjemedlem eller kompisar. Det kan därför bli svårare för dem att ta hänsyn till flera deltagare i leken.

10.2 Flick- och pojklekar:

Knutsdotter Olofsson (2003, s.112) skriver att pojkar oftast leker i större grupper medan flickor hellre leker i par eller i smågrupper. Hon skriver också om barnen val av sina lekkamrater ofta blir könsbundna då flickor väljer att leka tillsammans med flickor och pojkar väljer att leka tillsammans med pojkar. Vi anser att man inte ser detta så tydligt på småbarnsavdelningen, eftersom barnen inte ser varandra utefter kön utan istället ser varandra som individer.

Knutsdotter Olofsson (2003, s.123-125) menar att när barnen väljer leksaker ser man också en skillnad, då de ofta väljer efter sociala stereotyper alltså vad flickor och pojkar "borde" leka med. När flickor och pojkar väljer olika leksaker så påverkar de sin syn om vad de anser är rätt yrke för en kvinna och man. T.ex. en pojke berättar för en pedagog att han vill bli fotbollsproffs när han blir stor, så säger en liten flicka att det vill hon också. Den lilla pojken svarar snabbt att det kan du inte, det kan bara pojkar bli. Pedagogen hänvisar till att hon själv spelar fotboll, så visst kan flickor också bli fotbollsproffs.

Enligt Knutsdotter Olofsson (2003, s.123-125) så väljer ofta flickor leksaker som kan associeras till hemmet, de leker ofta stillsamt då de pysslar eller ritat. Ett exempel är när två flickor leker tillsammans i dockvrån och båda är mammor, en av mammorna har varit

utomlands så hon berättar för den andra mamman om hennes äventyr och erfarenheter hon varit med om. Sen säger hon: ”Jag säger änna det här på engelska.” Så börjar hon prata på ett språk som hon låtsas är engelska. Detta var väldigt intressant att bevittna. Vi tolkar detta som om barnen tidigt börjar använda sig av olika sorters språk och att barnen inte alltid behöver förstå vad de andra säger utan kan tolka de utifrån kroppsspråk och deras gester. Medan pojkar väljer att leka konstruktionsleksaker som t.ex. bygger torn, leka med bilar och verktyg. Pojkars lek är oftast mer högljudd, aktiva och ofta tävlingsinriktade. Genom detta så tränar pojkarna sin grovmotorik medan flickorna tränar sin finmotorik genom leken.

Vi betonar att pojkar gärna tar in lek som de har fått från TV:n eller playstationspel, som ofta förknippas med våld och action. I dagens samhälle förekommer våld överallt, även i barnprogrammen finns mycket våld. Barn har inte alltid så bra förståelse för vad man får och inte får göra, därför testar de ofta gränserna för att se vad de kan och får göra. Våld som finns i tv-program och filmer har inte samma effekt som när det händer i verkligheten. Detta kan lätt leda till förödande konsekvenser om barnen försöker ta efter dem i filmen eller tv-programmet. Även många tv-spel handlar ofta om att man på något sätt ska utföra våld, detta anser vi att många barn på förskolan tar med sig in i leken. (Pettersson, Karlsson, Werin-Sjögren, 2010)

Som pedagog bör man vara medveten hur man bemöter flickor och pojkar i verksamheten, för att inte sätta in dem i olika roller. T.ex. hur en pedagog kommenterar barnen kläder, ofta så säger man till en flicka att hon är en jättesöt klänning medan man säger till en pojke att han har en fräck/tuff tröja. Det står i läroplanen (Lpfö 98) att pedagogerna ska motverka de traditionella könsmodellerna i verksamheten.

10.3 Hur skiljer sig leken bland de yngsta och äldsta barnen?

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s 58) skriver att när barnen är små så försöker dem att uppmärksamma, kommunicera och uttrycka sig verbalt om de kan. När barnen blir bättre på att uttrycka sig verbalt kan en dialog och en kommunikation uppstå och utvecklas mellan barn och barn samt barn och pedagoger. Barnen övar sig på språket genom leken. Detta poängterar även pedagogerna i vår studie att genom leken får barnen träna allting, de prövar och de får lov att misslyckas och att lyckas, barnen testar på det mesta genom leken.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s 58) påpekar att för att kunna leka tillsammans med andra barn måste de kunna uttrycka sig och göra sig förstådda så att andra barn vet vad de menar och vill. Precis som Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s 85) säger kan små barn som inte kan uttrycka sig verbalt ändå kommunicera med hjälp av uttryck och kroppsspråket. Även fast de inte alltid kan uttrycka sig så vet de alltid vad de vill eller vilken leksak de vill ha. Som pedagog tror vi att det är viktigt att man inte rättar barnen när de uttrycker sig fel utan att man istället upprepar ordet på korrekt sätt. T.ex. när ett barn säger ”jag villde de” så frågar pedagogen barnet om hon/han ”ville du det?” Varför vi anser att det är viktigt är för att inte påpeka för barnet att de uttryckte sig fel, utan att de istället upptäcker och tar efter vad pedagogen säger. Inte upplysa barnet genom att säga att den sa fel och att det inte heter så.

Barnen kommunicerar genom att använda sig av ord, gester, ljud, olika röstlägen och tonfall. Detta såg vi under våra observationer som vi gjort, då barnen med hjälp utav kroppsspråket och enstaka ord kunde kommunicera med varandra under lekens gång. Vi såg t.ex. när två barn runt ett år stod och lekte vid tågbanan, då de tillsammans hjälptes åt att få ut en vagn som

fastnat i tunneln. Genom deras erfarenheter kunde de tillsammans lösa problemet och få ut vagnen. Enligt Carlgren (1999) kännetecknar detta det sociokulturella perspektivet på lärande. Hon påpekar också att ur ett sociokulturellt perspektiv sker lärandet mellan individer i relation till social praktik, man lär av varandra.

I Johansson, Pramling Samuelsson (2006, kap 5) står de att när pedagogerna berättar om lärande och lek så kan man se tre olika typiska drag: att barn lär av varandra, lek och lärande hänger samman och att barns lärande skall vara lustfyllt. Det är inte alltid så lätt att uppfatta när ett lärande sker i leken, men ibland ser man klart och tydligt hur ett lärande sker. Även pedagogerna påpekade att det inte alltid är lätt att se när ett lärande sker. Genom våra observationer har vi sett när ett lärande skett, då ett barn förstod att när hon tryckte på lampknappen så tändes eller släcktes lampan i taket. Denna procedur upprepade hon ett antal gånger. Leken ger en fördjupad förståelse utav verkligheten, där lärandet inspireras utav leken. När barnen leker stimulerar de varandras intressen, då de lär av varandra. Enligt den sociokulturella teorin kan de äldre lära de yngre eller rättare sagt de som är duktiga på något kan hjälpa sina vänner. (Claesson, 2007, s. 31) Att låta barn ta egna initiativ och få prova på saker på egen hand och använda sin kreativitet för att göra saker är viktigt. Det är även viktigt att göra lärandet spännande för barnen att lära sig nya roliga saker. När leken är rolig och spännande uppstår det en lärande situation.

Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.42) påpekar att små barn vet vad lek och lärande är och kan prata om det men har väldigt svårt att göra en jämförelse mellan dem, vilket är förståeligt. När vissa barn pratar om skillnaden mellan lärande och lek säger dem att lärande är mera allvarligt och att leka är roligt. Detta kan vi även se i vår studie. Barn pratar mycket om att det är viktigt att lära sig saker för framtiden. Enligt vår studie kan man även se detta, barnen kopplade hela tiden frågorna om lärande till skolan när man lär sig skriva, läsa och räkna. Vi tolkade svaren som att de inte behöver lära sig det nu utan de kommer senare när de börjar skolan. Johansson, Pramling Samuelsson (2006, s.42) skriver att många barn inte anser att det är någon skillnad mellan lärande och lek, de menar att man lär sig saker medan man leker. För de flesta av de yngre barnen på förskolan är leken det enda som finns i deras värld. Många barn kan räkna upp saker som de lär sig, men oftast skjuter de upp lärandet till senare när de börjar skolan. Speciellt när det handlar om sådana saker som de vet att de kommer att lära sig i skolan, t.ex. räkna, läsa och skriva.

Hangaard Rasmussen (1992, s.24) tar upp att när barn är små inträffar det ofta konflikter mellan barnen i leken. Detta kan man se i våra observationer, vi tolkar att det sker många konflikter mellan de yngsta barnen för att de har svårt att uttrycka sig verbalt. De använder sig då istället utav sin styrka eftersom de saknar erfarenheter om lekens handlingar och regler. Även Hangaard Rasmussen (1992, s.24) tar upp att de yngre barnen ofta saknar de nödvändiga erfarenheterna för att kunna anpassa sina lekar och handlingar med andra barn, t.ex. att vänta på sin tur. Det behöver inte alltid ha med barnens ålder att göra, utan beror på erfarenhet och hur långt de har kommit i sin utveckling. Ibland kan en 3-åring ha mer erfarenheter av lek än vad en 4-5-åring har, vi tror att det kan helt och hållet bero på vilka erfarenheter och uppväxtvillkor de har. Men en stor faktor som vi tror ha en betydelse är om de har äldre syskon. Varför vi tror detta är för att de antagligen leker ihop och lär sig saker tillsammans med de äldre syskonen. Barn med äldre syskon anser vi är mer vana att ta emot lite smällar och tål mer i jämförelse mot de barn som inte har syskon. T.ex. om ett barn som har ett äldre syskon får en knuff, brukar det inte bli några sura miner utan barnet knuffar då istället tillbaka.

Pedagogerna i vår studie poängterade att barnens ålder inte spelar så stor roll i leken utan det är hur långt de har kommit i deras utveckling. I verksamheten vill de gärna ha blandade åldersgrupper, för att barnen då kan lära av varandra och leken utvecklas. Jorup (1980) anser att barn i de yngre åldrarnas lek är ofta mycket kortvariga och leken kan ändra innehåll flera gånger. Lekar som de vuxna är engagerade och medverkar i har en tendens att hålla på längre. Enligt pedagogerna i vår studie påpekar dem att man bör vara strukturerad bland de yngsta barnen för att få en lek att fungera. När man ser äldre barn leka med de yngre brukar oftast de äldre veta vilka regler som gäller på förskolan och vägleder den yngre genom leken. Såsom när det äldre barnet berättar för det yngre att man inte får ta saker utav något annat barn. Eller när det äldre barnet visar det yngre vad saker och ting ska stå.

Genom att ha en heterogen barngrupp, bidrar det till att barnen kan lära av varandra och en utveckling sker i leken. Vi anser att det är väldigt bra med en heterogen barngrupp för att det bidrar till barnens lärande och utveckling. Pedagogerna får försöka ha mycket fantasi och variation i deras planering i verksamheten för att kunna utmana och stimulera hela barngruppen. Eftersom barnen har kommit olika långt i utvecklingen behöver de olika nivåer på uppgifter för att de ska kunna stimulera alla barn i gruppen. Även pedagogerna i vår studie poängterade att de är viktigt med en heterogen barngrupp. En nackdel tror vi kan vara att de äldre och de barn som har kommit lite längre i utvecklingen inte blir lika stimulerade och kanske inte får samma utmaningar som de andra barnen. Därför anser vi att det är viktigt att man som pedagog ger alla barnen olika förutsättningar och olika uppgifter beroende på hur långt de har kommit i sin utveckling och beroende på deras behov.

Att barnen är utplacerade i olika rum kan bidra till att barnen inte har så stor chans att störa varandra. Detta upplever vi att placera ut barn i olika rum har både positiva och negativa sidor. Det positiva är framförallt att barnen inte springer runt och stör de andra barnen. Även att barnen är uppdelade i olika rum, de får då lättare att koncentrera sig på sin lek och inte bli distraherade av andra barns lekar. Det negativa är att barnen oftast måste hålla sig i de rummen som de valde och blev tilldelade. Barnens lek begränsas av pedagogerna eftersom de inte får gå till något annat rum eller ta med sig leksaker utanför rummet. T.ex. om några barn leker mamma-pappa-barn i ett rum och så har de ingen mat kvar i kylskåpet, då måste de ju gå till affären som inte ligger i samma rum. För man har ju inte så ofta i verkligheten affären i huset/lägenheten, utan man måste gå ut för att handla mat. Barnen vill därför lämna rummet för att handla och ta med sig dockvagnen, pedagogernas reaktion blir då ofta att barnen inte får ta med sig dockvagnen eller övriga leksaker ut ur rummet. Detta bidrar till att leken begränsas av pedagogerna.

10.4 Hur bidrar pedagogerna till barns lek?

Samtliga pedagoger anser att miljön spelar mycket stor roll i barnens lek. Även Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.68) skriver att rummen har en väldigt stor betydelse och har en avgörande roll för barns lek. Rummen skapar ordning och struktur, samt gör leken mer tydlig om hur de börjar och slutar. Pedagogerna anser att förändring av lekmiljön är en viktig process för att verksamheten ska kunna fungera och utvecklas. Detta anser dem för att kunna få en fungerande lekmiljö som bidrar till barns lärande och utveckling. Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.68) betonar att det kan vara svårt för barn att leka i stora tomma rum, de bidrar ofta till att barnen springer omkring och vet inte hur de skall komma igång och vad de ska leka. Man kan nästan tro att de letar efter något. Detta har vi sett genom våra observationer som vi har gjort, då pedagogerna tar med sig några av barnen till ett rum där

hon tar ned några saker som barnen kan leka med. Hon tar själv initiativet att leka med de olika leksakerna, hon bjuder in barnen i leken genom att ge barnen olika leksaker som de börjar leka med. Därefter försöker hon hålla liv i leken tillsammans med barnen. Detta anser vi är bra för att barnen ska komma igång med en lek.

Många pedagoger i verksamheten oftast på småbarnsavdelningar vill gärna ha materialet ur barnets räckhåll, framförallt är det nog för att de allra yngsta barnen inte ska sätta i halsen. Men även för att det inte ska bli stökigt, för att pedagogerna anser att barnen inte kan leka med mer än en leksak i taget. När leksakerna är på barnens nivå drar barnen fram mycket på samma gång. Vi anser att man ska ha alla leksaker och allt material på barnens nivå, för att stimulera och locka dem till lek. Att man som pedagog är tydlig och säger att de leksaker eller material barnen tar fram får de sedan också städa undan. Som pedagog måste man låta barnen stöka ner ibland. Man kan göra städningen som en gemensam aktivitet att t.ex. pedagogerna sätter på en låt på avdelningen så vet alla barnen att de ska skynda sig att plocka ihop de saker de har haft. När låten är slut ska det vara städlat och fint på avdelningen. Istället för att hela tiden gå och tjata och gnälla på barnen att de ska städa upp, kan man göra det till en rolig aktivitet som alla vet vad de innebär.

Materialet i rummet har stor betydelse för den styrande leken. Precis som Johansson, Pramling Samuelsson skriver betonade även pedagogerna i vår studie att det är materialet i rummen som styr vad som ska hända där. För att stimulera barns lek är det viktigt att man som pedagog ser till att det finns material tillgängligt och hela tiden ge dem nytt material så de kan utveckla leken. Läroplanen skriver att ”De behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för bör ligga till grund för utformningen av miljön och planeringen av den pedagogiska verksamheten” (Lpfö98, s.10) Detta tolkar vi som att miljön har en avgörande betydelse och avgör vad som kan hända i rummet, men även vad som inte kan hända. Hangaard Rasmussen (1992, s.39) betonar också att miljön har en viktig betydelse för barns lärande och utveckling, rummet är som en ram som barnet kan leka och röra sig inom.

Jorup (1980) betonar att materialet på förskolan påverkar lekens innehåll, barnen får då chans att kunna välja vilket material som passar till deras lek. Även pedagogerna i vår studie poängterade att man hela tiden ska ha en medveten tanke med materialet man plockar fram, sedan blir det ju inte alltid som man tänkt sig men med barnens fantasi kan det bli precis vad som helst. Jorup (1980) anser att lekmaterial är viktigt på småbarnsavdelningar, eftersom barnen oftast använder sig utav övningslekar och inte har möjlighet att kunna uttrycka sig verbalt genom den symboliska leken. Även Piaget poängterar detta att när barnet t.ex. fantiserar att en pinne är ett svärd eller när de låtsas vara någon annan. Pedagogerna påpekade att det är viktigt att man hela tiden spinner vidare på barnens idéer och lever sig in i deras lekar.

Pramling Samuelson och Sheridan (2006, s.15) betonar att barn erövrar sin omvärld genom att samspela med varandra och sin omgivning. Den pedagogiska miljön har en stor betydelse för barns lärande och utveckling. I läroplanen står det att ”Förskolan skall erbjuda barnen en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet. Den skall inspirera barnen att utforska omvärlden” (Lpfö98, s.5) Detta tolkar vi som att miljön ska vara utformad så att barns lärande utvecklas, utmanas och stimuleras. Resultatet av vår studie visar att samtliga pedagoger anser att det är viktigt att hela tiden låta barnen vara delaktiga när man ska förändra verksamhetens miljö. Att barn och pedagoger tillsammans skapar en trivsamt och stimulerande miljö, där barn i olika åldrar kan mötas och skapa dialoger mellan varandra.

För att kunna skapa en stimulerande och bra miljö tolkar vi att det är viktigt att man som pedagog är lyhörd om vad barnen är intresserade av och sedan förändrar miljön därefter. Genom att förändra lekmiljön tröttnar inte barnen utan miljön blir istället spännande att utforska och mer inbjudande. Även Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.188) påpekar hur viktigt det är att förändra miljön på olika sätt för att stimulera och utmana barnens lek. Detta tolkar vi som att det är viktigt att man vågar testa nya idéer och tankar och inte vara rädd för att förändra verksamhetens lekmiljö.

Pedagogerna anser att det är viktigt att barnen inte skall anpassa sig till verksamheten utan att det i stället är verksamheten som skall anpassa sig efter barnen. Därför ansvarar pedagogerna för att få en stimulerande och bra miljö, när verksamhetens miljö fungerar på ett bra sätt kan man säga att miljön är den tredje pedagogen. Att man kontinuerligt förändrar lekmiljön så den inte är statisk utan att man plockar bort och gör någonting annat spännande av det är en viktig del i verksamheten.

Pedagogerna som Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.188) skriver om i sin studie anser att miljön på förskolan är väldigt viktig. Studien visar att pedagogerna gärna deltar i leken tillsammans med barnen, lekmiljöerna är så levande, strukturerade och inspirerande för barnen. Det är viktigt att ha saker som kan stödja barnens lek. Pedagogerna anser också att det är betydelsefullt att hålla liv i ett tema som kan utveckla leken. Genom att möblera om alla rummen med olika saker och på olika sätt stimulerar de barnens lek. Detta kan man även se i vår undersökning.

Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.105) betonar att många pedagoger påpekar att de inte vill störa barnen när de leker, på grund av att de är rädda för att förstöra deras lek. Denna starka målmedvetenhet att försöka skydda barnens lek kan tyvärr medföra att pedagogerna missar viktiga ögonblick när barnen bjuder in dem till lek och mötet mellan lärande och lek. De yngsta barnen bjuder in pedagogerna i störst utsträckning till lek och kommunikation. Detta kan bero på att pedagogerna ofta sitter ned med barnen på golvet och barnen tar då gärna kontakt med dem, de är fysiskt nära varandra. Pedagogerna i vår studie påpekade att det är viktigt att vara delaktig och aktiv i barnens lek. Framför allt att vara med barnen i deras lek men även för att se så den fungerar och så att inga konflikter uppstår.

Johansson, Pramling Samuelsson (2009, s.106) skriver att många pedagoger anser att deras roll i leken är att iaktta och att ge stöd genom att visa barnen hur man kan leka. Pedagogerna ingriper ofta när leken går utanför ramarna och när det uppstår konflikter i leken. Johansson (2003) anser att det är viktigt att utmana barnens lek och stödja barnens initiativ och komma med förslag till barnen så att de kan fortsätta och utveckla leken. Enligt Johansson (2003, s.55) skall pedagogerna stödja leken genom att vara närvarande med barnen och hela tiden vara engagerade.

Samtliga pedagoger i vår studie ansåg att det var viktigt att vara med i barngruppen för att få det att fungera. Men ibland befinner sig bara pedagogerna i rummet och har en mer övervakande roll och är enbart med i leken korta stunder med barnen. Vi anser att man som pedagog inte alltid behöver vara aktiv i barns lek. Men frågar barnen om man vill vara med i leken ska man självklart vara aktiv i leken på barnens villkor och med deras regler. Utifrån våra erfarenheter har barnen på småbarnsavdelningen mera behov av att man är med som pedagog, eftersom de behöver hjälp, stöd och stimuleras i leken. Arbetar man däremot med de

äldre barnen är det inte ofta man behöver vara med i leken, eftersom de är så duktiga på att leka själva. De vill oftast vara själva och leka utan att bli störda av pedagogerna.

Knutsdotter Olofsson (2003, s.29,92) tar upp att vuxna ibland kan känna sig dumma inför varandra och vågar därför inte gå in i leken. I lekens värld ansvarar pedagogerna för att se till att barnen inte stör varandra i onödan. De vuxna är oftast en väldigt stor förebild för barnen, genom att visa lekens olika tolkningsmöjligheter kan man föra in barnen i en annan värld. För att barnen ska kunna utveckla leken måste pedagogerna ibland vara delaktiga i leken för att barnen ska lära sig att skilja på vad som är lek och vad som är verklighet. En av pedagogerna i vår studie ansåg att hon inte ville gå in och störa i leken om de inte bad henne att vara med och t.ex. vara patient. Hon ansåg att många av barnen är så duktiga och självständiga i leken så de behöver inte oss pedagoger.

Knutsdotter Olofsson (2003, s.37-40) skriver att det är den vuxne som tidigt för in leken i barnets värld, det är även den vuxne som lär barnen hur man leker och vad lek är. När barn leker tillsammans är de tvungna att använda sig av det verbala språket för att kunna lösa olika problem och informera varandra om vad som händer. En bra och utvecklande lek leder till att barnen får en god berättarförmåga, eftersom de dramatiserar och pratar överdrivet känslomässigt. Att barnen har ett eller flera rum på avdelningen där de kan mötas och lära av varandra ansåg pedagogerna som en mycket viktig del i verksamheten.

Jorup (1980) skriver att lekmaterial inte har så stor betydelse när det gäller hur lekens form ser ut. Vi tolkar detta som att det inte spelar någon roll vilket material barnen använder sig av i sin lek eftersom han säger att materialet inte formar leken. Detta anser vi inte är korrekt, för att materialet stimulerar och formar barnets lärande och utveckling i leken. Varför han har skrivit så här kan bero på att boken är över trettio år och då hade man en annan syn på barns lärande i leken.

10.5 Jämförelse av de yngre och äldre barnens lek:

Den största skillnaden som vi ser är framförallt barnens språk, de yngsta kommunicerar med hjälp utav kroppsspråket, gester och olika uttryck. Medan de lite äldre barnen använder sig framförallt utav det verbala språket och även kroppsspråket. Vilket bidrar till att de kan föra olika dialoger med varandra, vilket de yngsta inte klarar av. Leken är mer utvecklad för de äldre barnen de använder sig utav rollekar, medan de yngre barnen använder sig utav symbollekar. När det uppstår konflikter kan de äldre barnen oftast lösa dem själva genom att prata med varandra, medan de yngre får hjälp utav pedagogerna för att kunna lösa dem. Som pedagog måste man kunna planera och tänka i förväg hela tiden, med de yngsta barnen måste man byta blöja och påminna dem att gå på toaletten. De äldre barnen klarar ofta detta själva då de går ifrån leken för att gå på toaletten, men ibland kan de behöva en påminnelse speciellt om de ska gå ut. De yngre barnen bestämmer sällan själva när de ska gå på toaletten, utan de bestämmer pedagogerna. Dock kan många av de yngre barnen leka vidare även fast de har hänt något i blöjan.

Både de yngre och äldre barnen kan vara på flera ställen samtidigt, och tröttnar fort när inget nytt händer och de inte blir stimulerade tillräckligt. Då får pedagogerna gå in och styra upp leken och tillföra någonting nytt så att leken bli spännande och utmanande för barnen. Något som skiljer sig i leken mellan yngre och äldre barn är deras tålmod. Är det något som inte fungerar som det yngre barnet inte vill, ger de upp, men hade de varit ett äldre barn anser vi att de hade försökt tills de var klara, t.ex. när de pärlar halsband. De yngre barnen vill ofta ha

med pedagogerna i leken, för att få stöd och hjälp. Enligt våra barnintervjuer vill de äldre barnen dock oftast leka ensamma, eftersom många av dem tycker att pedagogerna stör och är jobbiga i leken.

Genom våra observationer har vi sett att barnen på småbarnsavdelningen kan leka med olika kompisar beroende på lek och vilka som är närvarande den dagen. Medan de äldre barnen oftast har några favoritkompisar som de gärna leker tillsammans med, men skulle någon av dem inte vara där så leker de såklart med andra barn. Men man ser tydligt att de äldre har grupperingar och håller sig oftast till dem de brukar vara med.

11. Pedagogiska slutsatser

Här nedan följer en del reflektioner om vad vi lärt oss av vår studie.

Genom vår studie har vi lärt oss en hel del om barns lek. Leken genomsyrar hela förskoleverksamheten och är en viktig del i barnens lärande och utveckling. Genom leken får barnen öva sig på att samspela med varandra, regler, sitt verbala språk, sitt sociala samspel. Barnen får också träna på sin fin- och grovmotorik genom olika aktiviteter i leken. Som blivande pedagoger anser vi att det är viktigt att låta barnen leka, ge dem tid och utrymme för att utveckla lärande och lek. Det är viktigt att ge alla barnen lika villkor och uppmärksamhet, för att de ska känns sig sedda. Vi har insett att leken har stor betydelse för barnens lärande och utveckling, barnen får genom leken öva på sin sociala, kommunikativa och kreativa förmåga. Detta är någonting som vi finner stöd för i vår studie.

Det är viktigt att utmana och möta barnen utifrån deras egen erfarenhetsvärld, samt att kunna förstå och tolka barns perspektiv. Att ha ett förhållningsätt som gynnar leken är viktigt att tänka på för oss som blivande pedagoger. De kunskaper som vi har lärt oss i vår studie kommer vi att ha nytta av när vi kommer ut i verksamheten.

I Lpfö 98 står det att: ”Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall präglade verksamheten i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras, fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter.” (Lpfö98, s.6) Detta citat valde vi att avsluta vårt arbete med, för att det innehåller stora delar av vad vårt arbete handlar om.

12. Referenslista:

- Claesson Silwa (2007), Spår av teorier i praktiken, Studentlitteratur
- Carlgren, Ingrid. (red) (1999). Miljöer för lärande. Lund: Studentlitteratur
- Dyste Olga (2003). Dialog, samspel och lärande. Studentlitteratur AB Lund
- Esaiasson, P & Gilljam, M & Oscarsson, H & Wängnerud, L (2007), Metodpraktikan. Vällingby: Elanders Gotab
- Hangaard Rasmussen Torben (1992), Den vilda leken, Studentlitteratur Lund
- Johansson (2003), Mötet för lärandet. Stockholm: Statens skolverk.
- Johansson Eva, Pramling Samuelsson Ingrid (2006), Lek och läroplan – Möte mellan barn och lärare i förskola och skola, ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS
- Johansson Eva, Pramling Samuelsson Ingrid (2009), ”Att lära är nästan som att leka” – Lek och lärande i förskola och skola, Liber AB
- Jorup Boel (1980), Frigörande lek, Gotab Kungälv
- Knutsdotter Olofsson Birgitta (2003), I lekens värld, Liber AB
- Kärrby Gunni (1989), Lärande och inläring ur barnperspektiv, Göteborgs universitet
- Lillemyr Ole Fredrik (2002), Lek – upplevelser – lärande i förskola och skola, Liber AB
- Lindqvist Gunilla (1996), Lekens möjligheter, Studentlitteratur AB
- Pettersson, Karlsson, Werin-Sjögren (2010) Kurs: LAU270
- Pramling Samuelsson Ingrid och Sheridan Sonja (1999), Lärandes grogrund, Studentlitteratur
- Skolverket.(2006), Läroplan för förskolan Lpfö 98. Stockholm: Fritzes
- Stukát, Staffan (2005) Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap
Lund: Studentlitteratur
- Summer Dion (2003), Barndomspsykologi – Utveckling i en förändrad värld, Prinfo/Team Offset & Media, Malmö 2005
- Vygotskij, Lev, S (1995), Fantasi och kreativitet i barndomen, Diadalos AB

13. Bilaga 1

13.1 Intervjufrågorna till pedagogerna:

- Är ni pedagoger aktiva i den fria leken?
- Vad leker barnen när de får bestämma själva?
- Hur kan ni påverka barns lek?
- Hur tror du att leken utvecklar barns kunskaper?
- Varför leker barn?
- Vad är fri lek?

14. Bilaga 2

14.1 Intervjufrågorna till barnen:

- Vad är era favoritlekar?
- Hur gör ni när ni lär er saker?
- Är det kul när fröknarna är med och leker?
- Kan ni lära fröknarna något?
- Vad är era favoritlekar?
- Hur gör ni Kan ni lära fröknarna något?
- Är det kul när fröknarna är med och leker?
- När lär ni er saker bäst?